

УДК 781.7 (476:438) + 784.4 (476:438)

Ізабелла Філіп'як-Соколовська, Януш Соколовські (Польща)

ПРО НАРОДНІ ПІСНІ СУВАЛЬЩИНИ
ТА ОКРЕМІ РИСИ ЇХ РЕГІОНАЛЬНОЇ САМОБУТНОСТІ*

Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia w Suwałkach (Державна музична школа I і II ступеня в Суваляках)
e-mail: <jacex025@gmail.com>

*Перша публікація польською мовою: *Izabela Filipiak-Sokolowska, Janusz Sokolowski. O suwalskiej pieśni ludowej i wybranych przykładach jej regionalnego nacechowania // Rocznik Augustowsko-suwalcki. 2007. tom 7. s. 151–198* (оригінал див. на DVD-CM-4_12_Suwalszczyzna_Sokolowska).

Передруковується в українському перекладі зі згоди авторів.

Переклад та коментарі Дмитра Полячка (подані у виносах шрифтом *Arial Narrow курсив з позначкою – Д.П.*).

Загальна редакція, рубрикація, форматування (виведення покликань на літературу у прикінцевий список джерел; виведення нотацій з тексту статті в особний додаток), резюме, коментарі – Ірини Клименко (подані у виносах шрифтом *Arial Narrow* з позначкою – Ред.). Дрібні доповнення від редактора подано у квадратних дужках безпосередньо в тексті статті.

Консультації з польської музичної термінології – Тетяни Зачікевіч (- Т.З.)

Географічні та особові назви, титули публікацій, пісенні інципіти, спеціальні терміни подані двома мовами (з використанням фігурних дужок)

[Стаття була початково написана для регіонального щорічного наукового журналу «Річник Августовсько-сувальський» (2007, т. 7) задля ознайомлення зацікавлених читачів з пісенними традиціями Сувальщини – терену, що лежить у прикордонній смузі між Польщею, Белоруссю і Литвою. У тексті даються спеціальні роз'яснення про народну пісню як об'єкт досліджень, про методологію її збирання і вивчення. Коротко викладені головні відомості з історії краю; поданий огляд історії збирання пісенного фольклору у терені – від записів і публікацій Оскара Кольберга 1869–1890 років до записів збирачів 1950-х, 1970–90-х (в тому числі за активної участі авторів статті) та 2002–2006-х років.

Уміщено перелік місцевих пісенних жанрів, більша частина з них ілюстрована нотаціями (59 творів). Особливу увагу приділено кільком весільним наспівам, поширеним в цій місцевості, з-поміж них – широкоznані у Польщі «Хмель» {„Chmiel”}, «Ой сідай» {„Oj siadaj, siadaj”}.

Попри основне ознайомче призначення, стаття піднімає також більш складні питання методично-аналітичного характеру. Порівнюючи версії місцевих обрядових пісень, записаних на понад сторічний хронологічний відстані, автори аналізують значні розбіжності в ритміці старих і нових записів при значній збереженості мелодичної лінії творів. Одним з пояснень цього є те, що польські збирачі XIX ст. не усвідомлювали й не відчували так званої «вільнометричної» (термін А. Чекановської) природи пісень зі східних обширів Польщі, намагаючись втиснути їх ритмомалюнок у звичні для польської музики стандарти тридольного «мазуркового ритму».

Вивчені варіанти пісень отримують свою географічну проекцію на 3-х локальних мапах, що їй послужило причиною включення цієї роботи до серії «Слов'янська мелегеографія». – Ред.]

Ключові слова: Сувальщина, весільні пісні, дожинкові пісні, мазурковий ритм, вільнометричний стиль, О.Кольберг
Картосхеми див. в Атласі на стор. К5

Предметом цієї статті є народна пісня. Автори, вслід за Юліаном Кшижановським, розуміють її як «віршований твір, ліричний чи епіко-ліричний, що виконується лише співанням» [5]. Відповідно до польської етномузикологічної традиції, під «народом» автори розуміють мешканців села. Для потреб цієї статті сфера інтересів була додатково звужена до наступних позицій:

- фольклорний репертуар сільського населення у період приблизно з середини XIX століття (перші записи мелодій, наведені Оскаром Кольбергом) до середини XX століття, коли на наших теренах вийшов з ужитку традиційний весільний репертуар, існуючий донині лише у пам'яті старих людей,
- польськомовний репертуар,
- світський репертуар.

[Територія]

Сувальщина {Suwalszczyzna} тут розуміється як територія сучасних августівського, сейненського та сувальського повітів. Північні та східні межі цього регіону визначає державний кордон із Литвою та Белоруссю, західну межу – колишній кордон між Річчю Посполитою та

Східною Пруссією {Rzeczpospolita a Prusami Wschodnimi}, який залишався практично незмінним від 1420 до 1939 року; натомість, південну межу становить річка Бєбжа {Biebrza} разом із поясом бєбжанських боліт.

Особливо цікавими у контексті даної роботи є два аспекти історії цих земель. По-перше, заселення (колонізація) безлюдних п'ятнадцятих земель¹ була свідомо затримана аж до початку XVI століття (у випадку їх периферійних частин), а по відношенню до центральних земель цього регіону – аж до 1662 року, коли тут виникли потужні володіння ордену камальдулів. По-друге, на теренах нинішньої Сувальщини зіткнулися поселенці, що прийшли з трьох напрямків: Мазовії, Литви та Чорної Русі² (від Гродна) {Mazowsza, Litwy i Czarnej Rusi (od Grodna)}.

¹ Спустилих по відходу племені ятвягів – Ред.

² Чорна Русь – історичні землі на теренах сучасної Республіки Беларусь, розташовані між Прип'яттю, Птиччу і Німаном. Головні міста: Гродно, Новогрудок, Волковиськ, Свіслоч, Несвіж. Від 1258 року знаходилася під управлінням Велико-

Історики вказують на колонізацію руського населення і відхід з плином часу литовських поселенців, територія яких початково простягалася далі на південь, ніж це має місце сьогодні. Сучасна переважна більшість мешканців Сувацьщини – це поляки (близько 180 тисяч). Кількатисячна литовська меншість заселяє північні гміни³ сейненського повіту (переважно місто Пуньськ {Puńsk}⁴, натомисть, жителі, які користуються білоруськими діалектами, заселяють південно-східну окраїну регіону – села, розташовані поблизу міста Ліпськ {Lipsk} над Бебжою.

Розуміючи відносну точність понять, які визначають предмет цього дослідження, а також той факт, що прийняті тут межі Сувацьщини означені за допомогою критеріїв, які вірно відображають регіональну своєрідність, однак не є музичними, автори позиціонують цю роботу як науково-популярну, що допускає спрощення такого роду.

[Історія етномузичних досліджень терену]

Найстарішими записами мелодій народних пісень з Сувацьщини завдячуємо Оскарові Кольбергові. У листі до Августа Белявського від 1869 року він анонсував опрацювання 62-ї серії «Людю».⁵ Мазовії планувалося присвятити вісім томів, при цьому 41-й том серії був названий «Околиці Сувацькі і Августова» {Okolice Suwałki i Augustowa}. Однак це були плани на майбутнє, оскільки робота на той момент просувалася не надто активно. Врешті решт, матеріали з цих земель були включені до 28-го тому – «Мазури – Підляшшя» {Mazury – Podlasie}. Цією назвою було окреслено вузький, довгий пояс територій яскраво перехідного характеру, де поєднувалися різні етнічні елементи. Незважаючи на те, що частина цього територіального паса (Сувацьський і частина Білостоцького повіту) знаходилася поза межами давніх підляського та мазовецького воєводств, за мовними ознаками Кольберг включив їх до регіону Мазовії {Mazowsze}. Том {Mazury – Podlasie} поділено на розділи: Ломжинське, Дрогицьке, Більське, Білостоцьке та Августовське {Łomżyńskie, Drohickie, Bielskie, Białostockie i Augustowskie}⁶. Останній обсяг приблизно покривається (збігається) із визначенням Сувацьщини, запропонованим для потреб даної статті (різниця стосується північного рубежу: у Кольберга межа проходить на рівні місцини Шиплішки, натомисть, сучасна границя спирається на так звану «лінію Фоша», яка постала як результат військово-політичних подій майже через п'ятдесят років після написання Кольбергом його роботи). Загалом до 28-го (виданого Оскаром Кольбергом) та 42-го (складеного

на основі не виданих дослідником матеріалів) томів входять 186 поетичних текстів народних пісень з Сувацьщини, серед яких 157 супроводжуються записаною мелодією, включно з 42 інструментальними награваннями.

Наступна за часом фіксація музичного фольклору Сувацьщини мала місце у п'ятдесятих роках ХХ століття. В архіві Інституту мистецтв Польської академії наук знаходяться аудіоматеріали, записані:

– у 1953 році в місцинах Старий Фольварк, Кшиве, Поташня (гміна Сувацькі) {Stary Folwark, Krzywe, Potasznia (gmina Suwałki)} – разом близько 150 позицій;

– у 1955 році в місцинах Соболево і Кшиве (гміна Сувацькі) {Sobolewo i Krzywe (gmina Suwałki)} – фіксацію здійснив Ярослав Лісаковський, який записав близько 250 пісень. Весь матеріал був транскрибований і є доступним у машинописі в Інституті мистецтв ПАН в Познані;

– у 1956–1957 роках у польських, білоруських і литовських селах. Фіксацію робила група у складі Зоф'ї та Яна Стеншевських, Людвіка Белявського та Б. Маєвського. Декілька транскрипцій з тих експедицій з місцевості Гіби біля Сейн було опубліковано в «Literaturze Ludowej» [1]7. У цій самій публікації декілька мелодій і поетичних текстів розмістив Ян Кавецький.

Інформація про які-небудь дослідження даної місцини у 1960-х роках відсутня. У 1976 році Ярослав Лісаковський зробив аудіозаписи пісень, виконаних Констанцією Василевською з села Ясьоново {Jasionowo} біля Сувацькі. Ці записи знаходяться в архіві Інституту мистецтв ПАН у Варшаві.

Чергова хвиля досліджень мала місце у вісімдесятих роках і була значною мірою заслугою Уршулі та Мирослави Наляковських, які оселилися у той час в Сувацьках. Ці дослідження проводилися у формі студентських практикумів, організованих Відділом музикознавства Університету ім. Адама Міцкевича в Познані⁸ (дослідження 1980 року у Пуці Августовській {Puszcza Augustowska}, 1988 року в околицях Ліпська над Бебжою, та 1989 року на півночі Сувацьщини⁹), а також Інститутом музикознавства Варшавського університету (дослідження 1986 року на польсько-литовському пограниччі та ряд записів від прекрасної співачки з Осінків {z Osinek} біля Сувацькі, нині померлої Людвіки Ринкевич). Документальні дослідження менш формального типу були проведені Музеєм народної культури у Венгожеві {w Węgorzewie} (переважно серед мешканців т. зв. «повернених територій» {„ziem odzyskanych”}¹⁰, які походили з Сувацьщини, а також серед учасників кваліфі-

го Князівства Литовського аж до остаточного включення у його склад у 1441 році.

³ Гміна – найменша адміністративна одиниця у Польщі, в яку можуть входити місто чи група міст і сіл – Д.П.

⁴ За даними перепису населення 2002 року кількість мешканців литовської національності на Сувацьщині трохи перевищує п'ять тисяч осіб.

⁵ «Lud. Jego zwyczaj, sposób życia, towa, podania, przysłowia, obrzędy, gusta, zabawy, pieśni, muzyka i tańce» = {«Народ. Його звичай, спосіб життя, мова, сказання, прислів'я, обряди, чаклунство, забави, пісні, музика і танці» – 40-томна етнографічна праця Оскара Кольберга, присвячена народній культурі польських земель, у тому числі частково тих, що входять до території сучасної України. – Д.П.

⁶ Поляки зазвичай вживають прикметникові форми на означення адміністративно-територіальних одиниць без обов'язкового уточнення статусу одиниці – воєводства чи повіту. – Ред.

⁷ «Народна література» – фольклористичний науково-популярний журнал, що видавався у Варшаві в 1957–1968 роках. – Д.П.

⁸ Нині Кафедра музикознавства Університету ім. Адама Міцкевича в Познані.

⁹ На основі матеріалів цих досліджень, а також згаданої вище роботи Ярослава Лісаковського серед інших постало дослідження Януша Соколовського «Polskojęzyczna, świecka pieśń ludowa Suwalszczyzny na przykładzie trzech podzbiorów terytorialnych» {Польськомовна світська народна пісня Сувацьщини на прикладі трьох територіальних підбірок}, машинописний екземпляр якої доступний на Кафедрі музикознавства Університету ім. Адама Міцкевича в Познані. Матеріали з цієї роботи використані в даній статті.

¹⁰ Йдеться про західні й північні території сучасної Польщі, передані під її юрисдикцію після Другої світової війни – Д.П.

каційних прослуховувань до Фестивалю капел і співаків у Казімежі Дольному {w Kazimierzu Dolnym} на Віслі), а також Регіональним осередком культури і мистецтв у Сувалках (раніше – Воєводський дім культури в Сувалках; це здебільшого записи Мирослава Налясковського та Ізабелі і Януша Соколовських).

Величезними ресурсами записів з Сувальщини володіє Центр народної культури Польського Радіо, який серед інших видів діяльності веде документування всіх фестивалів народних капел і співаків у Казімежі Дольному на Віслі. Ці записи беззаперечно є найбільш якісними з технічної точки зору, але необхідно усвідомлювати, що вони походять від осіб, які попередньо готувалися до фестивалів, що вимагає обов'язкового ґрунтовного критичного аналізу перед гіпотетичним використанням їх у дослідницьких цілях. На основі цих записів було випущено декілька аудіовидань, як, наприклад, сувальсько-підляська монографія з циклу «Музика джерел – Колекція народної музики Польського радіо». [Т. 9] {„Музыка źródeł” – Kolekcja muzyki ludowej Polskiego Radia¹¹}¹².

Про народні пісні Сувальщини як частину репертуару мешканців північно-східних кресів¹³ 2006 року писав Густав Юзала [3].

У 2002–2006 роках дослідження у рамках широкого освітньо-наукового проекту проводила люблінська Фундація «Музика кресів» {Fundacja Muzyka Kresów}.

Описаний стан документації сувальського фольклору доповнюють щораз частіші монографічні видання, які стосуються окремих регіонів та виконавців¹⁴. Підготовлені особами різного рівня професійної майстерності, часто емоційно заангажованими у своїх працях, вони є доказом розвитку такого позитивного явища, як зростаюча свідомість власної регіональної ідентичності.

Жанровий реєстр місцевого пісенного репертуару

Тематика текстів, які складають репертуар сувальського фольклору, пов'язана із загальнопольською пісенною традицією. Ярослав Лісаковський вказує на пісні *Powiałem żytko, powiałem* {*Пожав жито, пожав*}, *Ej pohulaj jeleniu* {*Гей, погуляй, оленю*}, *Najechało swateńkow pełen dwor* {*Наїхало сватеньків повний двір*}¹⁵, *Oddała mnie mama za bory za lasy* {*Віддала мене мати за бори, за ліси*} і

A na polu dwie lipieńki nisko {*А у полі дві липонькі низько*} як на такі, що не зустрічаються ані в публікаціях, ані в аудіо-записах із запасників Фонографічного архіву Інституту мистецтв ПАН у Варшаві [6]. Я. Лісаковський цю думку висловив тоді, коли вже мав багатолітній досвід працівника Інституту мистецтв ПАН. Не дивлячись на те, чи наведені пісні відомі в інших частинах Польщі, чи ні, можна припустити, що загальнопольські, універсальні риси безумовно домінують у них над місцевими рисами, які проявляються більше у діалектичних особливостях, лексиці, локальних назвах і т. ін. Варто також зазначити, що діалект, представлений у сувальських піснях, не може безпосередньо вважатися справжньою говіркою сувальського села, адже мова народних пісень є певного роду поетичною мовою, в багатьох аспектах спільною для всієї Польщі. Характерними для окресленого [пісенного] репертуару серед інших особливостей є діалектні запозичення з литовської та білоруської мов, а також численні зменшувальні форми, типові для пісень східної Польщі.

Словесні тексти різних пісень взаємодоповнюють один одного. Вони становлять певного роду цілісність, що окреслює більшість аспектів життя сільських мешканців і стосується більшості ситуацій, з якими людина могла зустрітися, представляючи їх багатоваріантно, відповідно до тодішньої дійсності. Ці пісенні сюжети можна поділити на:

- колискові {*kołysanki*},
- сирітські {*pieśni sieroce*},
- пісні про залицання та кохання {*pieśni zalotne i miłosne*},
- пісні про бажання одружитися,
- пісні про перешкоди у шлюбі,
- пісні про втрату вінка (цноти), позашлюбних дітей,
- пісні про розставання,
- весільні пісні,
- пісні про нещасливий шлюб,
- календарні пісні {*pieśni doroczne*}: коляди і пасторалі {*koledy i pastorałki*}¹⁶, постові {*postne*}, великодні {*wielkanocne*}, жнивні та дожинкові {*żniwne i dożynkowe*},
- пісні, що співалися при відпрацюванні панщини {*pieśni śpiewane przy odrabianiu pańszczyzny*},
- пісні, пов'язані з розвагами: пияцькі, сатиричні, танцювальні, жартівливі,
- військові пісні {*wojackie*},
- похоронний репертуар {*repertuar pogrzebowy*}.

Ця спрощена класифікація має свій «відповідник» в сюжеті однієї з пісень, який можна назвати своєрідним «прологом» до тематики всього місцевого репертуару [нотація 1].

Окрім таких пісень існувала група, в яку входили пісні із сюжетами, не пов'язаними безпосередньо з жодним конкретним моментом у житті (балади, історичні пісні, про святих), а також інші групи пісень (наприклад, релігійні), або інструментальна музика, джерелом якої часто була вокальна музика [див. додаток після статті, нотації 21–59].

Вищезгадані [жанрові] групи деколи значно відрізняються за кількістю пісень, представлених у них. Зок-

¹¹ Назва видання на обкладинці компакт-диску: Suwalskie, Podlasie – Ред.

¹² Не можна переоцінити факту публікації такого видання, однак можна відчувати певне розчарування, викликане підбором матеріалу. Згідно з домінуючими тенденціями, Сувальщину тут представлено передусім як місцевість полікультурну, де співіснують польська, литовська, білоруська та російська (старобрядська) музика. Це, безперечно, є правдою. Але дещо надмірне бажання підкреслити саме цей аспект призвело до вражаючої нерепрезентативності репертуару, що стало на заваді повноцінному представленню репертуару польської більшості, у якому також присутні риси багатокультурності, приховані у внутрішній структурі пісні.

¹³ *Кресами поляки називають окраїнні землі колишньої Речі Посполитої* – Д.П.

¹⁴ Наприклад, *Pieśni i przyśpiewki ludowe „Pogranicza”* {Народні пісні та приспівки «Пограниччя»}. – Сувалки, 1998; *Śpiewnik znad Biebrzy* {Співаник з-над Бебжи}, що включає пісні місцевого ансамблю «Ліпськ»; монографія скрипала Францішка Рачіса {*Monografia skrzypka Franciszka Racisa*}.

¹⁵ Записи О. Кольберга свідчать про те, що у випадку з піснями *Гей, погуляй, оленю* та *Наїхало сватів повний двір* могло бути інакше.

¹⁶ Лат. *pastoralis* 'пастуший' – вид театралізованої коляди, виконуваної у Польщі з XVII ст. мандрівними музикантами, в яких релігійна тематика Божого народження доповнюється побутовими мотивами. Також народна релігійна пісня (колядка) зазвичай веселого характеру в ідилічному стилі, часто з мотивом пастирів. Їх походження пов'язують з танцювальними традиціями язичницького святкування зимового сонцестояння. – Ред.

рема, записи колискових є дуже нечисельними, тоді як весільний репертуар – це кількадесят пісень, занотованих у кількадесяти варіантах. Окремі групи неодноразово перехрещуються одна з одною, як-от пісні про кохання, весільні та родинні. Часом текст пісні не вказує безпосередньо на функції, які вона виконує, наприклад, у весільному обряді. Необхідно підкреслити, що не існує прямої залежності між поділом репертуару на жанри за змістом тексту та за музичними формами. Одні й ті ж самі форми, а часто навіть однакові мелодії сполучаються з абсолютно різними текстами. Існують певні зв'язки поміж віршово-строфічною формою та музичною будовою, однак простеження цих зв'язків для більшості читачів [краєзнавчого видання «Rocznik Augustowsko-suwalski – Ред.»] може видатися мало цікавим.

Для народної пісні є чужим надто сильний індивідуалізм, характерний для сьогочасної культури, а, відповідно, і для популярної музики. Вона має колективну природу і репрезентує відносно струнку систему, що містить більш чи менш безпосередньо виражені моральні норми. Роками збираючи все нові й нові пісні, ми мали невідворотне враження, що чим більше їх пізнаєш, тим більш повним стає образ минулого. Кожна особа, яка ставала джерелом пісень для етномузикологів-збирачів, знала їх кілька десятків, але частіше – значно менше. Кожна людина була провідником лише частини культури, що існує безосібно, як абстракція – частини, пов'язаної з іншими частинами, відкладеними у пам'яті осіб, що знаходяться дуже далеко одна від одної. Ніхто не намагався зробити підрахунок всього фольклорного репертуару, адже це видається неможливим з методологічних позицій (скажімо, яким чином визначати, що саме належить до [питомого народного] репертуару? як трактувати взаємопроникнення численних мотивів, зворотів, чи навіть цілих строф до абсолютно різних пісень?). Однак, безперечно, це є все ж кінцеве число, а згідно з нашими оцінками на підставі наявних зібрань можна з упевненістю стверджувати, що загальна кількість [творів] фольклорного репертуару на окреслених теренах ще кілька десятків років тому становила щонайменше понад тисячу позицій.

[Характерні риси місцевої музичної мови]

Характерні риси музичної мови сувальської народної пісні можна у доволі простий та стислий спосіб визначити так:

- у метроритмічному плані¹⁷ такими рисами є переважання дводольності (наприклад, 2/4, 2/8, 4/4), наявність метрів, у яких поєднуються дво- та тридольні елементи (п'ятидольники 5/8 та 5/4, метри типу 3+2+3/8 та ін.), відносно повільні темпи, наявність вільнометричних пісень;
- в аспекті виконавської манери слід відзначити апокопу («ковтання» виконавцем останнього складу строфи), а також своєрідну техніку співу, характерну для східної Польщі.

Складання лише простого списку характерних рис сувальської народної пісні може, втім, не наблизити нас до розуміння регіональної специфіки цієї музики. Джерелом регіональних відмінностей є, головним чином,

зміни у піснях в результаті незліченної кількості виконань, які характеризуються трансформацією взірців та багатством варіантів. Ян Стеншевський підкреслював значення, яке для досліджень має розрізнення варіантів реалізації пісні та їх фактичних зразків¹⁸ [9]¹⁹. Спектр варіабельності першого типу міститься у самій системі норм даної музичної мови. Варіабельність другого типу пов'язана з існуванням діахронічних (тих, що настають у часі) та регіональних відмінностей даного типу наспіву.

Нашою метою буде спроба знаходження найбільш значимих елементів своєрідного «коду», який детермінує існування на Сувальщині варіабельності другого типу, а також фіксація та інтерпретація того факту, що один і той самий наспів на певних теренах виступає, наприклад, у дводольному ритмі з великотерцевим звукорядом (шкалою), а на інших – як п'ятидольник з малою терцією. Причому сто років тому межі застосування обох типів були іншими, аніж це мало місце пізніше. Визначення «код» вживаємо тут на підставі того, що на практиці маємо справу з рівновеликим впливом індивідуальних стилістичних виконавських схильностей, географічного та діахронічного функціонування окремих наспівів, а також інших, до кінця поки що не визначених чинників, в результаті чого отримується сума рис, які укупі дають винесену у заголовок статті «регіональну самобутність». Ці риси будемо відшукувати на різних рівнях структури пісень, аналізуючи позамузичні (словесні тексти) та музичні аспекти: метроритміку, аспект звуковисотності, архітектоніку (форму), а також окремі аспекти виконавства. Базою цих пошуків будуть окремі зразки пісень весільного та жнивного репертуару.

Хоча центром тяжіння і інтересів даної статті є характерні особливості сувальської народної пісні, знайомлячись з нею, слід усвідомлювати, що подібність (спільні риси) сувальського репертуару до репертуару сусідніх польських регіонів домінує над відмінностями. З іншого боку, наслідком прагнення визначити типові риси музичної мови Сувальщини стало виявлення її внутрішньорегіонального розмаїття – рідкісного для Польщі – з виразним виокремленням субрегіонів: південно-західного, де змішалися польська та білоруська (чорноруська) традиції, та північного (Пунський), де на пограниччі литовської²⁰ та польської музичної традиції

¹⁸ Тут, очевидно, йдеться про виконавські варіанти і модель (в українській термінології – мелотип). – Т. Зачишків.

¹⁹ Ян Стеншевський – музикознавець та етномузиколог. Народився 20 квітня 1929 року. У 1948–1952 роках студіював музикознавство та етнографію в Познанському університеті. У 1951–1975 роках працював у Інституті мистецтв ПАН в Познані. 1965 року отримав ступінь доктора [відповідає кандидатському ступеню в Україні – Ред.], а у 1994 році – почесного доктора {doktora habilitowanego} [відповідає докторському ступеню в Україні – Ред.]. У 1975–2000 роках був керівником Відділу музикознавства у Познані.

²⁰ На цих теренах пролягає межа двох литовських культурних регіонів. Іміна Сейни разом із східною частиною пунської гміни належать до литовського регіону Дзукія; натомість, навколо Пунського традиція Дзукії сусідить з традицією іншого литовського культурного регіону – Судуви {Sudūvy} (відомою також як Сувалкія) – за М. Налясковським.

¹⁷ Метр визначає кількість та вид базових ритмічних одиниць у такті, систему акцентів.

побувають польськомовні пісні, що використовують характерну литовську музичну мову²¹.

[Аналітичні нариси.

1. Пісні вільнометричного стилю]

За нашою оцінкою, для окреслення характерних рис суvalьської народної пісні продуктивною є можливість порівняння [різночасових] записів весільних пісень, які становлять міцне ядро народного репертуару – тих, що зроблені Оскаром Кольбергом у минулому, та сучасних записів.

До 28-го тому праць Оскара Кольберга увійшов опис весілля, позначений як «з Суwalkів (Виходне, Зелоне) 1860 р.» {od Suwalk (Wychodne, Zielone) 1860 r.}. Це найбільш цільна частина серед описаного Кольбергом суvalьського пісенного репертуару. До неї входять 24 тексти, до яких долучені 20 мелодій. Пісні упорядковано за ходом весільного сценарію. Ці записи дають можливість в'яснити – чи дійшли дані мелодії до наших часів, і якщо так, то в якій формі.

У доступних зібраннях нами було знайдено дванадцять із двадцяти поданих Кольбергом пісень, порівняння яких виявляє **факт вразяюче невеликих змін мелодій протягом 100–150 років** [Виділення курсивом моє – Ред.].

Першою (під № 153) Оскар Кольберг розмістив пісню *W ogródeńku, przy zioleńku* {У садочку при зіллячку}. У Кольберга це мазурка, як і 60 % всього зафіксованого ним весільного репертуару. Для менш ознайомлених з проблематикою читачів пояснюємо, що ритміка мазурки спирається на тридольний метр та характерну ритмічну формулу ♪♪♪♪ або ♪♪♪♪♪ , якою обов'язково розпочинається мелодія, а також яка часто зустрічається протягом всього її розгортання. Такий тип ритміки характерний для польської народної музики і, зокрема, мазовецької. На нього, серед іншого, спирається *Mazurek Dąbrowskiego*²². Прочитований Кольбергом наспів був пізніше зафіксований численними аудіозаписами, зробленими вже у ХХ столітті. Він обслуговує багато поетичних текстів, у тому числі і той, який наводить Кольберг. Інтонаційні контури {rysunek interwałowy} деяких [сучасних] варіантів дуже близькі до пісні, записаної 150 років тому. Однак, усі ці варіанти не є мазурками, а витримані у метрі 5(2+3)/8 [нот. 2]. Таке ж явище ілюструє інший приклад [нот. 3].

Співставлення в одному такті двох різних метричних одиниць у польській народній музиці настільки рідкісне, що можна припустити, що той, хто нотував опубліковані Кольбергом мелодії (це не обов'язково був сам Кольберг), і, безсумнівно, мав музичну освіту (про що свідчить вміння транскрибувати на слух), вочевидь, «підправив» диакризику, на його думку, виконання мазурки. Тим часом п'ятидольник, який, подібно до інших метрів, поширених на Суvalьщині, належить до мішаних метрів {metrów addycyjnych (złożonych)}, є типовим метроритмічним явищем для литовської, латвійської та білоруської музики. У Польщі, крім Суvalьщини, він зустрічається також на Курпівщині {na Kurpiach} [10; 8, с. 149].

Наведена Оскаром Кольбергом інша пісня, співана на «очепинах» {oczePINowa}²³ *Zakukala zieżiula w gałazkach* {Закувала зозуля в галузках}, яка використовує мазуркову ритміку, була багаторазово записана пізніше як дводольна мелодія. При цьому інтонаційні контури записаних мелодій, незважаючи на перебіг багатьох років і відмінності звукорядів {różnicy skalowy}, є напрочуд схожими на версію більш ніж столітньої давнини [нот. 4]. Інше співвіднесення сучасного запису із записом О. Кольберга показано в [нот. 5].

Під № 154 О. Кольберг розташував пісню *Čarna drożeńka była* {Чорна доріженька була}. Ця пісня репрезентує дуже характерний тип вільнометричних пісень. Наспіви такого типу часто визначаються як «латкування» {łatkowanie}²⁴. Її виконання згідно нотного запису, наведеного у Кольберга, могло би збити з пантелику [нот. 6]. Залишається дискусійним, чи наспіви такого типу мають гіпотетичну ритмо-мелодичну схему, чи ні, однак, безсумнівно, кожен, хто почує цю пісню, засвідчить, що визначити її метр неможливо. Пісні цього типу характерні для південно-східних і східних регіонів Польщі. Анна Чекановська, яка написала розлоге дослідження на тему подібних пісень та ввела до польської етномузикології поняття вільнометричної пісні {pojęcie pieśni „wolnometrycznej”}, вказувала на явний зв'язок таких наспівів зі східнослов'янським фольклором [2]. Для них характерний дворядковий устрій строф поетичного тексту, при чому кількість складів у кожному з віршових рядків може змінюватися у певних межах (т. зв. «відносний силабізм»). Повтор першого рядка дворядкової строфи спричиняє розширення музичної форми до тричастинної, діаметрально протилежної до добре відомої нам періодичної структури мелодії. Жодна з частин не має рівномірної ритмічної організації. Ці мелодії відзначаються дуже повільними темпами виконання, багатою мелізматикою²⁵, засновані на вузькоамбітусних звуко-рядах, частим явищем є прийом апокопи.

Певно, в минулому пісні такого типу були міцно закріплені у суvalьській традиції. У доступних аудіо записах можна знайти понад двадцять виконань семи різних типів подібних мелодій. Як правило, це наспіви з обрядовими текстами – весільними та жнивними. Приклад, наведений Кольбергом, обслуговує аж три словесні тексти, що може свідчити про «приспівковий» характер {o „przyśpiewkowym” charakterze}²⁶ даної мелодії в минулому.

[2. Весільна «Хміль»]

Наступна пісня, якій хотілося б присвятити увагу – широко відомий в Польщі „Chmiel” {«Хміль»} [нот. 7]. Цей наспів – один з небагатьох, який дочекався монографічного дослідження [9]. Ян Стеншевський вважає часом виникнення мелодії «Хмелю» кінець ХV століття, хоча найстаріші його записи були зроблені на початку

²¹ Кордон між сучасним литовським та польським населенням при ближчому погляді пролягає вздовж дороги Шиплішкі – Сейни {Szypliszki – Sejny}. Показовим прикладом співів такого типу є творчість гурту „Pogranicze” [«Пограниччя»].

²² «Мазурка Домбровського» – неформальна назва державного гімну Польщі, автор музики якого невідомий – Д.П.

²³ Пісня, що співається в ритуалі «покривання» голови молоді – вдягання очіпка, жіночого головного убору – Д.П.

²⁴ Подібний термін «ладкати» на позначення рубатного обрядового співу (зокрема, весільного) вживають лемки, бойки. – Т. Зачекевіч, Ред.

²⁵ Мелізм – мелодична фігура, що співається на одному складі [7].

²⁶ Цей буквальний переклад спотворює смисл явища. Швидше його треба називати «груповим наспівом» (за Ф. Колесою), тобто груповим прикріпленням сюжетів до однієї мелодії, що є типовим для українського, білоруського та східнопольського фольклору – Ред.

XIX століття. Спираючись на опубліковані матеріали, які містять близько 100 записів, він визначив, що поширення цього наспіву у сьогоденній Польщі співпадає з етнічними польськими територіями у межах II Речі Посполитої.

Представлена в Атласі **картограма К5а** побутування цього наспіву на Сувальщині, зроблена на основі 15 прикладів, демонструє чіткі закономірності. Цей ряд прикладів виказує разом із тим унікальність сувальського «Хмелью»: якщо у всій Польщі беззаперечно домінує тридольний «Хміль», то на Сувальщині спостерігаємо явне домінування дводольності [нот. 8].

Тридольні наспіви (позначені на **картограмі К5а** темними трикутниками) розповсюджені у безпосередньому сусідстві до Сувалків. Тридольник іншого типу (позначений білими трикутниками) зустрічається в околицях Ліпська. Відмінності поміж окремими записами з околиць Ліпська, а також фрагментарно збережені тексти можуть свідчити про те, що цей тип генетично не має нічого спільного з автохтонним репертуаром тамтешніх околиць і, очевидно, є пізнішим запозиченням, яке так і не прийнялося в репертуарі²⁷.

Повертаючись до дводольних «Хмелів», які зустрічаються на теренах усієї Сувальщини за винятком її центральної частини, необхідно зазначити, що вони є певного роду загадкою. На цій території все ще трапляються пісні з такою ж самою ритмікою, яка розповсюджена по всій Польщі (у тому числі і в мелодіях «Хмелью»). Чому ж саме наспів «Хміль» зазнав тут трансформацій, а не інші? Можливо, значення має час, коли ця пісня прийшла на терени Сувальщини – відмінний від часу, коли сюди потрапили інші пісні з подібними метроритмічними особливостями.

[3. Весільна «Ой сідай, сідай»]

Пісня «Хміль» споріднена у версифікаційному плані з іншою весільною піснею *Oj siadaj, siadaj moje kochanie* {*Ой сідай, сідай, моє кохання*} [нот. 9]²⁸. Тексти обох пісень спираються на однакові строфічні та версифікаційні схеми:

«Хміль»	«Ой сідай, сідай»
Заспів: 11(5+6)/11(5+6)	10(5+5)/10(5+5)
Приспів: 7/6/4	8/8/5

і музичну форму типу Ааbba.

Картограма К5б представляє географічне поширення розмаїтих версій наспіву *Oj sідай, сідай*. На підставі цієї мапи можемо розрізнити три основні групи варіантів:

– центральний – з найбільшим географічним ареалом, і, водночас, з найбільшим числом версій (підтипів). На картограмі різні підтипи²⁹ цього варіанту позначено кружками з різним заповненням. Характерними рисами цієї групи є звукоряд із малою терцією та нестійким (лабільним) четвертим щаблем. Заслужують на увагу приклади з села Швайцарія {*Szwajcaria*} з п'ятидольним при-співом, який використовує вищеописану ритмічну схему ♪♪♪♪♪ . У них помітні виразні аналогії з іншою весільною піснею – *Zakładajcie, zaprzęgajcie te siwe klacze* {*Закладайте, запрягайте ці сиві клячі*}, що має ту саму функцію (супроводжувати виїзд молодих), а співається на мелодію вищезгаданої пісні *W ogródeńku przy zioleńku* [нот. 2];

– північно-західний варіант із характерним для нього мелодичним інципітом g-d-g-a (на карті позначений квадратами). Варто зазначити, що в цій групі варіантів міститься приклад, занотований Кольбергом під Сувалками (№ 176), де після Другої світової війни записувалися виключно наспіви центрального варіанту [нот. 10];

– південно-східний варіант, який легко розпізнається за частішою, ніж будь-де заміною *oj, siadaj, siadaj* діалектним *oj, siądaj, siądaj*³⁰ (на картограмі позначений п'ятикутником). Його типовими рисами є шкала з великою терцією, низхідна (спадаюча) мелодична формула на початку, характерна ритмічна фігура, що завершує куплет: ♪♪♪♪♪ та подібність мелодичної лінії в окремих зразках [нот. 11].

[4. Інші весільні пісні]

Слід підкреслити, що Оскар Кольберг не наводить декількох весільних пісень, які були дуже популярні у першій половині XX століття, і походження яких, безумовно, сягає більш давніх часів. Для прикладу тут можна навести пісні *Najechało swateńków pelen dwor* {*Наїхало сватеньків повний двір*}, *Wyjdź mateńko ze dwora* {*Вийди матінко із двору*}, *Wyleciał sokół pod ten nowy dwor* {*Вилетів сокіл під цей новий двір*}.

Wyleciał sokół pod ten nowy dwor співалася у момент, коли молодий приїздив за молодою до її хати. На Сувальщині зустрічаються дві виразні локальні групи варіантів цієї пісні. Межа між ними проходить вздовж лінії північ-південь, яка розпочинається біля польсько-литовського кордону на рівні Шиплішків, доходить до Сувалків, і за ними повертає на південний захід у напрямку Рачків (**карта К5в**). Групи різняться між собою багатьма особливостями, серед яких найбільш важливими є дві – лад та метроритмічна основа приспіву:

– східні варіанти наспіву спираються на шкалу з великою терцією та ввідним півтоном на сьомому щаблі, виконуються в *tempo giusto* (рівному, відповідному до характеру пісні), або *parlando* (наближено до мовлення), у розмірі 4(2+2)/4, або похідних розмірах [нот. 12];

– північно-західні варіанти побудовані на шкалі з малою терцією (на півночі), що часто виконується як нейтральна (слухачам, вихованим на темперованій системі, що використовується у професійній музиці, це здається «нечистим» співом), цілим тоном на сьомому щаблі ладу. У цих варіантах, нерідко виконуваних *parlando* або *rubato* (вільні зміни темпу при відчутній, стабільній

²⁷ [Під цією виноскою дається список паспортних даних про виконавців. Можливо, це паспорти до позначок в карті К5а]: Виконавці: Маріанна Тиленда, с. Побондзе біля Віжайн, запис 1988 р., Кафедра музикознавства Університету ім. Адама Міцкевича в Познані (далі: КМ УАМ); Станіслав Фабер, с. Машупкіне, запис 1988 р., КА УАМ; Хелена Станкєвіч, с. Гульбєнішкі, запис 1986 р., ІМ ВУ; Владислава Кондзелевська, с. Отроднікі, запис 1986 р., ІМ ВУ; Константина Василєвська, с. Ясьоново, запис 1955 р., (ІМ ВУ; за: [4. С. 220, записано близько 1860 р.]; Анєла Бєднарська, с. Гіби, запис 1957 р., ІМ ПАН; Агата Богдановіч, с. Старий Фольварк, запис 1953 р., ІМ ПАН; Хелєна Вішнєвська, с. Копаніца, запис 1989 р., КМ УАМ; Марія Яворська, с. Дальні Ляє, запис 1989 р., КМ УАМ; Халіна Єєр, с. Стшельцєвізна, запис 1989 р., КМ УАМ; Юєєфа Васільчик, с. Грушкі, запис 1989 р., КМ УАМ; Терєса Дєрєшкєвіч і Яніна Крисиєк, с. Красне, запис 1989 р., КМ УАМ; Юєстина Єкєстерєвіч, м. Ліпськ, запис 1989 р., КМ УАМ; Станіслава Лєзєвська, м. Ліпськ, запис 1989 р., КМ УАМ.

²⁸ До цієї ж групи можна зарахувати багато інших весільних пісень, наприклад, *Zakładajcie, zaprzęgajcie te siwe klacze* {*Закладайте, запрягайте ці сиві клячі*} (варіант у О. Кольберга [4, № 153]).

²⁹ Градацію географічних і структурних розгалужень наспіву автор визначає у термінах «варіанти» і «типи». Зберігаючи перший з них для крупнішого поділу, замість другого вживаємо тут термін «підтипи». – Рєд.

³⁰ В обох випадках фраза перекладається як *Ой, сідай, сідай* – Д.П.

пульсації), стирається метрична ясність. Заспів та приспів мають різний розмір: після початкового $4(2+2)/4$ у приспіві виникає розмір типу $8(2+3+3)/4$, який інколи записується як $8(5+3)/4$ [нот. 13].

Серед цих варіантів можна виділити підгрупу, розповсюджену на південному заході від Сувалків, у якій домінує звукоряд (шкала) з великою терцією [нот. 14]. Наведений зразок не був відомим у багатьох селах в околицях Сейн. Нечисленні приклади даного наспіву, з якими автори зіткнулися нещодавно, були близькими до північно-західної групи варіантів.

Варто затриматися над вищезгаданою особливістю метричної організації приспіву пісень північно-західної групи. Ця особливість виступає також і у групі варіантів іншої весільної пісні, а саме – у приспівках, заснованих на ритміці краков'яку. Цим наспівом відповідає багато текстів, серед яких найпопулярнішими є *Wyjeżdżam, wyjeżdżam, wyjechać nie mogę* {Виїжджаю, виїжджаю, виїхати не можу} та *Biczem konia, biczem* {Бичем коня, бичем} [нот. 15].

Привидляючись до нотних записів цих пісень, можна побачити чітко виражену дводольну схему краков'яку, яка, втім, при прослуховуванні записів не ідентифікується. Відбувається так передусім через повільний темп виконань. Багато з них є справжніми перлинами – завдяки мелізматичі, використаній виконавцями з великим смаком. Такий тип виконання зовсім відрізняється від того, що ми звикли вважати за краков'як. Для нотації цих пісень замість традиційно вживаних $2/4$ чи $4(2+2)/8$ більш слушним видається спосіб запису у мішаних метрах $8(2+3+3)/4$, $8(3+2+3)/4$. Це дуже цікавий тип розміру, який часто з'являється на Сувальщині. У ньому чергуються дводольні та тридольні метричні складові. Це є нетиповим для польського народного репертуару, в якому переважають однорідні {homogeniczny} метричні структури в межах однієї пісні (як, до слова, і в популярній музиці, з якою зустрічаємося щодня). Видається, що зіставлення в одному такті різних метричних складових повинно мати значні наслідки для танцювальних кроків. Адже оскільки джерелом народної танцювальної музики часто є вокальна пісня, це явище повинно також проявитися і у танцювальній музиці.

Що ж до пісні *Najechało swateńkow pelen dwor* – цікавим є факт, що Оскар Кольберг зафіксував варіант її тексту у весіллі русинів з Підляшшя (з околиць Гродна та Сопецькіна) {podlaskich Rusinów z okolic Grodna i Sopoćkiń}³¹ [4, С. 233, № 199].

[5. Обжинкові та жнивні пісні]

Ця частина репертуару є винятковою удачею для цінителів народної музики. Кількість записів цих пісень невелика, однак кожна з них – це жива пам'ятка минулого {żywa skamieniałość}. Не можна встановити навіть орієнтовного часу виникнення цих мелодій. Нижче на прикладі однієї з пісень ми продемонструємо процес розпаду первинного тексту, який свідчить про вплив часу. У доступних нам збірках можна знайти п'ять [сюжетів] пісень, пов'язаних зі жнивними та обжинковими: *Plon niesiemy, plon* {Врожай несемо, врожай}, *Powaleń żytko, powaleń* {Звалює житю, звалює}, *Ej pohulaj jeleniu po tem bujnet jęczmieniu* {Ей, погуляй, оленю, по цім буйнім яч-

меню}, *Wychodź pani Lipska* {Виходь, пані Ліпська}, *Bujało żytko, bujało* {Буяло житю, буяло}.

За винятком першої з цих пісень, яка і сьогодні знана всюди, усі інші записувалися та транскрибувалися набагато рідше. Дві останні з наведених відомі за поодинокими виконаннями, при чому *Wychodź pani Lipska* виконував Ян Якубовський, що проживав у литовському селі Жегари {Zegary} біля Сейн, натомість *Bujało żytko, bujało* – цікаву мелодію, характерну для зони пограниччя мелоречитачі, виконав Станіслав Рейковський з Раковіч {Rakowicz} біля Ліпська над Бебжою – села, що лежить на території південно-східної Сувальщини, де дуже сильним є білоруський етнічний компонент.

Пісня *Plon niesiemy, plon* була записана Оскаром Кольбергом, і зафіксований ним варіант відповідає варіантам, записаним на сто років пізніше [нот. 16].

Пісня *Ej pohulaj jeleniu* також занотована Кольбергом, але запис супроводжують примітки: «від Райгороду, Гоньондза» та «при зборі ярини (ячменю)» {„od Rajgrodu, Goniałdza” i „przy sprzęcie jarzyny (jęczmienia)”}. Немає, однак, певності щодо зв'язку цієї пісні зі збиранням збіжжя. Наводимо один з найкращих варіантів цієї пісні, занотований Ярославом Лісаковським у 1953 році [нот. 17].

Кілька років ми були переконані, що вільнометричний наспів, що обслуговує цей цікавий текст, використовується також з іншим текстом з інципітом *Idzie chmura, będzie deszcz* {Іде хмара, буде дощ}, який багаторазово записувався нами та іншими дослідниками (у тому числі Оскаром Кольбергом – без мелодії), у якості весільної пісні з околиць Гіб [нот. 18]). Через деякий час ми дісталися до запису 1976 року з Фонографічного архіву Інституту мистецтв ПАН у Варшаві. Зареєстрований там варіант поєднує обидва текстові мотиви та, що доволі цікаво, додає два нових. Перший з них зі, здавалося б, самостійного сюжету про оленя утворює класичну для фольклору метафору, що йде перед основним сюжетом – повчання дівчині, щоб вона користалася своїм соціальним статусом [нот. 19].

Представлений текст, який дає рішення неусвідомленої навіть загадки, народжує чергові питання. Передусім, незрозумілим залишається зв'язок поміж текстами *Idzie chmura, będzie deszcz* та *Ej pohulaj jeleniu*. Про те, що цей зв'язок колись ймовірно існував, може свідчити варіант з Бакалажева {Bakałarzew}, який також поєднує обидва тексти [текст 20]. Друге питання пов'язане з мотивом «зламаного ліжечка», який також складно пов'язати з іншими. Наведені вище приклади вчать поважному ставленню до інтерпретації народних текстів, адже їх зовнішня простота може приховувати багато загадок.

Література

1. L. Bielawski, J. Sadownik, Wybór pieśni ze wsi Giby pow. Sejny, {Вибрані пісні з села Гіби Сейненського повіту} // «Literatura Ludowa». 1960. nr 2–3, s. 42–62
2. A. Czekanowska, Pieśni biłgorajskie. Przyczynek do interpretacji polskiego pogranicza południowo-wschodniego, [w:] Prace i materiały etnograficzne Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, t. XVIII, cz. II, Wrocław 1961, s. 64 {Чекановська А. Білгорайські пісні. Внесок до пізнання польського південно-східного пограниччя // Праці і етнографічні матеріали Польського народознавчого товариства. – Т. XVIII, ч. II. – Wrocław, 1961. – С. 64}

³¹ Під «русинами» з вказаних теренів треба розуміти швидше місцеве білоруське населення. – Т.З.

3. *G. Juzala*, *Pieśni ludowe Polaków kresów północno-wschodnich*, [w:] *Folklor muzyczny w Polsce. Supplement do podręcznika Jadwigi Sobieskiej – rozwój badań 1980–2005*, pod red. P. Dahliga, Warszawa 2006. {Юзала Густав. Народні пісні поляків північно-східних країн // Музичний фольклор в Польщі. Додаток до підручника Ядвіги Собеської – розвиток досліджень 1980–2005 рр. (під ред. П. Дагліга). – Варшава, 2006}.
4. *O. Kolberg*, *Dzieła wszystkie*. T. 28. Mazowsze. Cz. V, Wrocław-Poznań 1964 {*Кольберг О.* Повне зібрання творів. – Т. 28: Мазовія. – Ч. 5. – Вроцлав-Познань, 1964}.
5. *J. Krzyżanowski*, *Pieśń ludowa świecka*, [w:] *Słownik folkloru polskiego*, pod red. J. Krzyżanowskiego, Warszawa, s. 240–263 {Кжижановський Ю. «Народна світська пісня» // Словник польського фольклору (під ред. Ю. Кжижановського). – Варшава. – С. 240–263}.
6. *J. Lisakowski*, *Pieśni ze wsi Sobolewo*, 1983 {Лисаківський Я. Пісні з села Соболево, 1983 (машинопис)}.
7. *Mała encyklopedia muzyki*, pod red. S. Śledzińskiego, Warszawa 1981. {Мала музична енциклопедія, під ред. С. Следзінського. – Варшава, 1981 р.}.
8. *J. Sobieska*, *Polski folklor muzyczny*, Warszawa 2006, s. 149 {Собеська Я. Польський музичний фольклор. – Варшава, 2006}.
9. *J. Stęszewski*, „Chmiel”, *Szkic problematyki etnomuzycznej wątku „Muzyka”* 1965, nr 1 {Стеншевський Я. «Хмель». Нарис етномузикологічної проблематики наспіву // «Музыка». – 1965. – № 1}.
10. *J. Stęszewski*, *O niektórych zasięgach i perspektywach badawczych muzyki ludowej północno-wschodniej Polski, „Muzyka”* 1958, nr 1–2 {Стеншевський Я. Про деякі можливості та перспективи вивчення народної музики північно-східної Польщі // «Музыка», 1958. – № 1–2}.

Изабелла Филипяк-Соколовска, Януш Соколовски (Польша)

О НАРОДНЫХ ПЕСНЯХ СУВАЛЬЩИНЫ И ЧЕРТАХ ИХ РЕГИОНАЛЬНОЙ САМОБЫТНОСТИ

[Статья была первоначально написана для регионального ежегодного научного журнала «Ежегодник Августовский - Сувальский» (2007, т. 7) с целью ознакомления заинтересованных читателей с песенными традициями Сувадьщины – местности, лежащей в пограничной полосе между Польшей, Беларусью и Литвой. В тексте даются специальные разъяснения о народной песне как объекте исследований, о методологии ее собирания и изучения. Кратко изложены основные сведения по истории края; дается обзор истории собирания местного песенного фольклора – от записей и публикаций Оскара Кольберга 1869–1890 годов до записей собирателей 1950-х, 1970–90-х (в том числе при активном участии авторов статьи) и 2002–2006-х годов.

Дан перечень местных песенных жанров, большая часть из них иллюстрирована нотациями (60 произведений). Особое внимание уделено нескольким свадебным напевам, распространенным в этой местности, среди них – широко известные в Польше «Хмель» {"Chmiel"}, «Ой садись» {"Oj siadaj, siadaj"}.

Несмотря на ознакомительный характер статьи, в ней поднимаются также более сложные вопросы методически-аналитического характера. Сравнивая версии местных обрядовых песен, записанных на более чем столетнем «расстоянии», авторы фиксируют значительные расхождения в ритмике старых и новых записей при значительной сохранности мелодической линии песен. Одним из объяснений этого является то, что польские собиратели XIX в. еще не распознали так называемую «свободно-метрическую» (термин А. Чекановской) природу песен из восточных регионов Польши, пытаясь втиснуть их ритморисунок в привычные для польской музыки стандарты трехдольного «мазуркового ритма».

Изученные варианты песен и их распространение визуализированы на 3-х локальных картах, что и послужило причиной включения этой работы в серию «Славянская мелогеография». – *Ред.*]

Ключевые слова: Сувадьщина, свадебные песни, дожиночные песни, мазурковый ритм, свободно-метрический стиль, Оскар Кольберг

Izabela Filipiak-Sokołowska, Janusz Sokołowski (Polska)

SUVAL'SHCHYNA FOLK SONGS AND THE FEATURES OF THEIR REGIONAL UNIQUE IDENTITY

[The article was primarily written for the regional scientific magazine "August-Suval'sky Yearbook" (2007, v.7) in order to acquaint the interested readers with the song traditions of Suval'shchyna – the locality on the frontier between Poland, Byelorussia and Lithuania. Special elucidations of folk songs as an object of investigations, methods of their collection and study are given in the article. The main data on the history of the land are briefly set forth there; the review of the history of collecting local song folklore is also provided – from Oscar Kolberg's records and published works of 1869–1890-s to the collectors' records of 1950-s, 1970–90-s (including those actively participated by the article authors), and of 2002–2006-s.

The list of local song genres, most of which are illustrated with notations (60 works), is also provided in the article. Special consideration is given to several wedding tunes, prevailing in this area, among which there are "Hop" {"chmiel"} and "Oh, sit down" {"Oj siadaj, siadaj"}, widely known in Poland.

In spite of the introductory level of the article, more complicated methodical – analytical matters are explored in it as well. Comparing the versions of local ritual songs, recorded on over centenary "distance", the authors state considerable discrepancies in the rhythmic of old and new records, but substantial preservation of their melodic line. One of the explanations of this phenomenon is the fact that the 19-th century Polish collectors had not yet identified the so called "free-metric" nature of songs (the term is by A. Checkanovska) from the eastern regions of Poland, trying to squeeze their rhythmic pattern into the usual for Polish music standards of the ternary "mazurka rhythm".

The versions of songs, having been already studied, and their location are shown on three local maps, and that caused the inclusion of this work into the "Slavic melogeography" series.] – *Ed.*

Key words: Suval'shchina, wedding songs, preharvest songs, mazurka rhythm, free-metric style, Oscar Kolberg

Музичні приклади до статті

1.

Sia - łem ru - te, sia - łem mię - te, sia - łem i li - li - je,
 Sie - ją mo - je mło - de la - ta, jak w o - gro - dzie róż - (e)

Siałem ruta, siałem miętæ, siałem i lilij
 † sieją moje młode lata, jak w ogrodzie róż(e)* †
 Wschodzi mięta, wschodzi róża, wschodzi i lilija,
 † wschodzą moje młode lata, jak w ogrodzie róż(e) †
 Rośnie ruta, rośnie mięta, rośnie i lilija,
 † rosną moje młode lata, jak w ogrodzie róż(e) †
 Kwitnie ruta, kwitnie mięta, kwitnie i lilija,
 † kwitną moje młode lata, jak w ogrodzie róż(e) †
 Więdnie ruta, więdnie mięta, więdnie i lilija,
 † więdną moje młode lata, jak w ogrodzie róż(e) †
 Sechnie mięta, sechnie ruta, sechnie i lilija,
 † sechną moje młode lata, jak w ogrodzie róż(e) †
 Uschła mięta, uschła ruta, uschła i lilija,
 † uschli moje młode lata, jak w ogrodzie róż(e) †
 W grobie mięta, w grobie ruta, w grobie i lilija,
 † w grobie moje młode lata, jak w ogrodzie róż(e) † **

Сіяв руту, сіяв м'яту, сіяв і лілії
 Сіють мої молоді літа, як у саду рожі. (2)
 Сходить м'ята, сходить троянда, сходить і лілія,
 Сіють мої молоді літа, як у саду рожі. (2)

Далі за тим самим трафаретом:

Росте рута, росте м'ята, росте і лілія...
 Квітне рута, квітне м'ята, квітне і лілія...
 В'яне рута, в'яне м'ята...
 Сохне м'ята, сохне рута...
 Всюхла м'ята, всюхла рута...
 У могилі м'ята, у могилі рута, у могилі й лілія,
 У могилі мої молоді літа, як у саду рожі

Співала Анеła Хоміч з с. Криве {Aniela Chomicz, zam. Krzywe}, запис 1953 р., Фонографічний архів ім. Маріана Собеського Інституту мистецтв Польської академії наук в Варшаві (далі: ФА ІМПАН)

*Спосіб запису, що полягає у взятті в дужки останнього складу або голосного звука, є графічним відображенням явища апокопи.

** Текст цієї пісні використовує одну з основних структурних моделей, характерних для народних творів. Єдність досягається тут через повторення. Легкий для запам'ятовування вегетаційний цикл, будучи алегорією людського життя, гарантує довговічність та забезпечує текст від розпаду у наступних виконаннях. Символи руті (незайманість, невинність, дівочтво), м'яти (трава, знана і використовувана всіма) та лілії (символ чистоти і, разом із тим, смерті) підкреслюють значення описаної раніше алегорії.

2.

W o - gro - deń - ku przy zio - łą - ku tam mnie naj - dzie cie
 u ma - teń - ki w ko - mo - reń - ce tam mnie we - źmie - cie
 W uo - gro - deń - ku przy zio - łą - ku mo - dre kwia - tki ksko
 Uod - daj, uod - daj ma - mu có - re pó - ki lu - dzie chco
 jak się bę - dę u - pie - ra - ła, gwał - tem mnie weź - cie
 j - jak by to ja iść nie chcia - ła
 Mod - re kwia - tki prze - kwi - ta - jo, uo - jo jo jo jo
 sta - rech pan - now za nic ma - jo

Верхній приклад [4, с. 213, мел. 153]

Нижній приклад: співала Схоластика Бартошевич з с. Соболево¹ {Scholastyka Bartoszewicz zam. Sobolewo}, запис 1955 р., ФА ІМПАН

¹ Ім'я цієї співачки у паспорті згадується багато разів, але місце її жителства вказується по-різному: або с. Соболево, або с. Кшиве біля Суwalkів. – Ред.

3.

Po - wiedz Ka - siu raz ko - mu ra - ckę das
 Po - wiedz Ka - siu raz ko - mu ra - ckie das

I ten wia - nek la - wen - do - wy co na gło - wie mas
 I ten wia - nek po - zła - ca - ny co na gło - wie mas.

Верхній приклад
 [4, с. 215, мелодія № 160]

Нижній приклад:
 співала Людвіка Ринкewіч
 з с. Осінки
 {Ludwika Rynkiewicz,
 zam. Osinki},
 запис 1986 р.,
 Інститут музикознавства
 Варшавського Університету
 (далі: ІМ ВУ),
 транскрипція
 Я. Соколовського

4.

Za - ko - wa - ła zie - ziu - ła w ga - ła - zkach, za - pła - ka - ła Ka - sień - ka we wstaż - kach.
 Za - ku - wa - ła zi - zie - ła na gan - ku, za - pła - ka - ła Ka - sień - ka przy wian - ku.

Верхній приклад:
 [4, с. 216, мел. 161, текст 155]
 Нижній приклад:

співала
 Схоластика Бартошевич
 з с. Кшиве біля Суваляк
 {Scholastyka Bartoszewicz
 zam. Krzywe k. Suwalk},
 запис 1955 р., транскрипція
 Я. Лісаковського.

5.

Po - sła Ka - sień - ka w ko - ło sto - ła, pa - dła - ma - teń - ce do ko - łań
 A jus cas a jus po - ra, za - bie - rać się do ko - kość iol(a)

Верхній приклад:
 [4, с. 216, мел. 163]
 Нижній приклад:

співала
 Антоніна Ковалевська
 з с. Віжайни
 {Antonina Kowalewska
 zam. Wizajny}
 запис 1988 р., транскрипція
 Я. Соколовського

6.

A ty pscó - leń - ko ma - ła, a ty pscó - leń - ko ma - ła
 Bzę - cy pscó - leń - ka, bzę - cy, bzę - cy pscó - leń - ka, bzę - cy,
 Gdzie bę - dzies no - co - wa - ła
 Po - po - lu la - ta - ia - cv.

Верхній приклад
 [4, с. 213, мел.154, текст 155
 (перший куплет)]

Нижній приклад:
 співала Ядвіга Жуковська,
 с. Смольніки,
 {Jadwiga Żukowska
 zam. w Smolnikach},
 запис 1995 р.,
 гурт «Сзьоранкі» з Віжайн
 Zespół „Jezioranki” z Wizajn,
 зап. Я. Соколовський

7.

Bo - daj ty chmie - lu na tyc - ki nie laz
 Nie ro - bił - byś ty z pa - nie - nek nie - wiaśt

Oj chmie - lu chmie - lu, ty buj - ne - zie - le
 Nie be - dzie bez - cie - bie zad - ne - we - se - le

Ej chmie - lu, o nie - bo - że tu zdrów tu nie mo - że, chmie - lu nie - bo - że.
 A chmie - lu, ty nie - bo - że, niech ci Pan Bóg do - po - mo - że, chmie - lu nie - bo - że.

Верхній приклад
 [4, с. 220, мел. 170]

Нижній приклад:
 співала
 Константина Василевська,
 с. Ясьоново біля Суваляк,
 {Konstantyna Wasilewska
 zam. w Jasionowie
 k. Suwalk}
 запис 1955 р. і транскрипція
 Я. Любомирського

8. $\text{♩} = 84 \text{ MM}$

Ach ty mój chmie-lu, a na to -bie ro - sa, ty wy-pro-wa - dzas z kie -se-ni do gro - sa,
Nu chmie-lu nu nie-bo - ze, tu zdrów iść nie mo - ze, nu chmie-lu nu.

Співала Анна Богданович,
нар. у Лешчевеку
Anna Bogdanowicz
ur. w Leszczewku,
запис 1953р., ФА ІМПАН,
транскрипція
І. та Я. Соколовських

9.

Oj sia-daj, sia-daj, kochanie mo-je,
nic nie po-mo-że płkanie two-je.
bo już ko-nie sto-ją wwo-zie, I pła-ka-nie nie pomo-że, hej, sia-daj, sia- daj.

Співали: Анна Ружинська,
с. Машуткіне,
запис 1988 р., КМ УАМ;
Хелена Корейво,
с. Бецейли,
запис 1986 р., ІМ ВУ;
гурт «Пшерослякі», запис по-
чатку 1990-х років;
Хелена Станкевіч, с. Гульбе-
нішкі, запис 1986 р., ІМ ВУ;

Анела Швейсер, с. Гура біля Бакалажева, запис 1996 р., Я. Соколовський; Станіслава Ожеховська, с. Швайцарія біля Сувалків, запис 1991 р., І. та Я. Соколовські; Людвіка Ринкевіч, с. Осінкі, запис 1986 р., ІМ ВУ; Схоластика Бартошевич, с. Соболево, запис 1955 р., ІМ ПАН; Агата Богдановіч, с. Старий Фольварк, запис 1980-х років, Музей народної культури в Венгожеві (далі: МНК); Анела Беднарська, с. Гіби, запис 1957 р., ІМ ПАН; Тереза Дорошкевіч, с. Красне, запис 1989 р., КМ УАМ; Яніна Суровец, м. Ліпськ над Бебжено, запис 1989 р., КМ УАМ; Станіслав Рейковський, с. Раковіче, запис 1989 р., КМ УАМ; Броніслава Шимчик, с. Курянка біля Ліпська, запис 1989 р., КМ УАМ; Марія Корицька, с. Курянка, запис 1989 р., КМ УАМ; Станіслава Лозовська, Ліпськ, запис 1989 р., КМ УАМ.

10.

Sia-daj sia- daj mo-je ko-cha-nie Już płkanie nie po-mo-że, kie-dy ko-nie sto-ją w wozi więcej nie bę -dą
Nic niepomo-że to -bie pła -ka -nie.
Siadaj nie ga-daj ko-cha-nie-moje Nic płkanie nie po-mo-że, bo ko-ni-ki sto-ją wwozie wię-cej nie bę-dą.
Nic nie pomo-że pła -ka -nie twoje

Верхній приклад:
[4, с. 222, мел. 176]
Нижній приклад:
співала Анна Ружинська,
с. Машуткіне біля Віжайн,
запис 1988 р., КМ УАМ,
транскрипція
І. та Я. Соколовських

11. $\text{♩} = 100 \text{ MM}$

Ojsiadjasiadaj mile kochanie, nic nie pomoze twojeplkanie. Nicplakanienicpomoze, stojakoniestoja wozy pozakladane

Виконавці: Анна Андруш-
кевіч, с. Віжайни, запис
1988 р., КМ УАМ; Євгенія
Шишко та Євгенія Леш-
невська, с. Машуткіне, за-
пис 1988 р., КМ УАМ;

Станіслав Рудзевіч, с. Віжайни, запис 1995 р., І. та Я. Соколовські; Ян Мікельські, с. Дзервани, запис 1995 р., Я. Соколовський; Леокадія Буйновська, с. Майдан, запис 1986 р., ІМ ВУ; Анела Кібгітлевська, с. Філіпув, запис 1995 р., Я. Соколовський; Владислав Курмас, с. Поташня, запис 1953 р., ІМ ПАН; Аделя Гвядзовська, с. Поташня, запис 1953 р., ІМ ПАН; Анеля Швейсер, с. Гура, запис 1996 р., Я. Соколовський; Яніна Черешко, с. Швайцарія, запис 1991 р., І. та Я. Соколовські; Мороз, с. Прудзішкі, запис 1994, Я. Соколовський; Людвіка Ринкевіч, с. Осінкі, запис 1986 (ІМ ВУ); Анна Фідріх, с. Нова Весь, запис 1955 (ІМ ПАН); Маріанна Рутковська, народжена в Кукове, мешкає в с. Величкі, запис 1993 р., М. Налясковський; Фелікса Вілчевська, с. Зельоне, запис 1955 (ІМ ПАН); Броніслава Єдинасти, нар. в с. Подвисокому біля Рачек, запис 1996 р., Я. Соколовський; Схоластика Бартошевич, с. Соболево, запис 1953 р., ІМ ПАН; Агата Богдановіч, с. Стари Фольварк, запис 1953, (МНК); Пшекоп, с. Поддубувек, запис 1991 р., І. та Я. Соколовські; Броніслава Рукшць, с. Юриздика біля Новінкі, запис 1995 р., Я. Соколовський; Броніслава Пахуцка, с. Дановске, запис 1995 р., Я. Соколовський; Хелена Матишчик, нар. в 1930 р. в Дальнім Лесе, запис 1995 р., М. Налясковський, Я. Соколовський; Марія Яворська, с. Дальни Ляс, запис 1989 р., КМ УАМ; Юзефа Васільчик, с. Грушкі, запис 1993 р., М. Налясковський; Марія Мілевська, с. Дренство біля Іраєва, запис 1953 р., ІМ ПАН.

12. Parlando 24 sek.

Wy -le-ciał so-koł przez mej ma - my dwor, u-siadł wogro-deń-ku, przy dro-bnymzio-leń-ku, roz-puś- ścił o - gon

Співала
Юзефа Васільчик,
с. Грушкі, запис 1985 р.,
М. Налясковський, тран-
скрипція
Я. Соколовського

13. Tempo rubato 39 sek.

Hej wy woźnicy sma-ruj-cie bi - cy, wo-zy wy- py-chaj-cie, ko-ni za- kła-daj-cie, po-je-dziem z te- la.

Співала
Анна Андрушкєвіч,
с. Віжайни,
запис 1988 р., КМ УАМ
транскрипція
Я. Соколовського

14. Tempo giusto (26 sek.)

Wy -je żdzam wyje-żdzam,wy-je - chać nie mo - ge, wyj-dzija ma - tu - leń -ko, przeże - gnaj mi dro - ge, dro - ge

Співала
Фелікса Вільчевська,
с. Зельоне біля Сувалків,
ФА ІМПАН, транскрип-
ція І. Соколовської

15. Tempo giusto (26 sek.)

Wy - je żdżam wyje - żdżam, wy - je - chać nie mo - ge, wy - dzij ma - tu - leń - ko, przeże - gnaj mi dro - ge, dro - ge

Співала
Анеля Кібітлевська,
с. Філіпів,
запис і транскрипція
Я. Соколовського

16.

2. Do - że - lim ży - tko aż do od - ło - gu
Po - dzie - kuj - my na - przód Pa - nu Bo - gu
Plon żnie - my plon je - go - mo - ści - w dom
Plon nie - siem plon

Верхній рядок:
[4, с. 114, мел. 60]
Нижній рядок:
співала
Анела Ковалевська,
с. Віжайни,
запис 1988 р.,
КМ УАМ,
транскрипція
Я. Соколовського

17. parlando 17"

Ej po - hu - laj je - le - niu, ej po - hu - laj je - le - niu po tem bia - łem ję - cmie - niu

i: ej pohulaj jeleniu :i, po tem bujnem jęcmieniu.	Ей, погуляй, оленю, (2) По цім буйнім ячменю.
i: Jak jęcmieniu nie stanie :i, wtencas hulać przestanies.	Як ячменю не стане, (2) То й гулять перестанеш.
i: ciebie łowcy ułowio :i, twoja skóra na juchty *, twoje mięso do kuchni.	Тебе ловці спіймають, (2) Твоя шкура на юхти*, Твоє м'ясо до кухні.
i: Twoje rogi do ściany :i, mój jeleniu kochany.	Твої рога на стіну, (2) Мій оленю коханий.

Співала
Схоластика Бартошевич,
с. Соболево
біля Сувацьк
запис 1955 р.,
ІМ ПАН,
транскрипція
Я. Лісаковського

* Юхти – шматки обробленої шкури.

18. Parlando (11 sek.)

I - dzie chmu - ra bę - dzie deszcz, I - dzie chmu - ra bę - dzie deszcz, gdzie ty pta - szku po - dzie - jesz.

i: Idzie chmura będzie deszcz :i, gdzie się ptaszku podziejesz.	Іде хмара, буде дощ, (2) Де ся пташко, подінеш.
i: Ja usiąda na grusza :i, to mnie deżdzyk nie ruszysz.	Я всядуся на грушу, (2) Мене, дощик, не рушиш.
i: Ja polieca w ciemny las :i, to mnie deżdzyk nie znajdziesz.	Я полечу в темний ліс (2) Мене, дощик, не знайдеш.

[4, с. 227, мел. 187].
Співала Уршула Барановська, с. Гіби,
Urszula Baranowska
zam. Giby запис 1957 р.,
ІМ ПАН, транскрипція
Я. Соколовського

19. Parlando

Ji - dzie chmu - ra, bę - dzie desc, ji - dzie chmu - ra bę - dzie desc, gdzie ty pta - sku pu - le - cis.

i: Jidzie chmura, będzie desc :i, gdzie ty ptasku pulecis.	Іде хмара, буде дощ, (2) Де ти, пташко, полетиш.
i: Ja poliece pod wiśnie :i, na mnie deżdzyk nie pryśnie.	Я полечу під вишню, (2) На мене дощ не присне,
i: Ja usiąde pod gruskie :i, na mnie deżdzyk nie pryśnie.	Я всядуся під грушку, (2) На мене дощ не присне.
i: ej pogulaj jeleniu :i, po tem białym jęcmieniu.	Ей, погуляй, оленю, (2) По цім білим ячменю.
i: Jak jęcmieniu nie stanies :i, huliać, guliać przestanies.	Як ячменю не буде, (2) Гуляти перестанеш.
i: ej pogulaj dziewczeczko :i, póki jeszcze panienko.	Гей, погуляй, дівчинко, (2) Допоки ще панянка.
i: Bo jek chłopka dostanies :i, huliać, guliać przestanies.	Бо як хлопця матимеш, (2) Гуляти перестанеш. (див. наст. стор.)

Співала
Констанція Васілевська,
нар. в Ясьоновому
біля Сувацьк
Konstancja Wasilewska
ur. w Jasionowie
k. Suwałk,
запис 1957р., ІМ ПАН,
транскрипція
Я. Соколовського

1: Jak dostaniesz dobrego :1,
dziękuj Bogu miemu (za niego).
1: A dostaniesz lichiego :1,
się napłaczesz od niego.
1: Ach dziewięćko, dziewięćko :1,
złamało się łożerko.
1: Złamało się na dwoje :1,
nad głowieńko, nad twoją.
1: Trzeba majstra Warsiawy :1,
on łożerko naprawi.
1: Trzeba majstra Wojciecha :1,
on łożerko uciesza (?).
1: Trzeba majstra Franciska :1,
on łożerko pościska
20. 1: Idzie burza, będzie deszcz :1,
gdzie się ptaszku podziejesz.
1: Ja usiądę pod pierkiem :1,
1: przykryję się listerkiem :1.
1: Idzie burza, będzie deszcz :1,
gdzie się ptaszku podziejesz.
1: Hulaj, bujaj jeleniu :1,
po tym naszym jęczmieniu.
1: Jak jęczmienia nie stanie :1,
1: hulać, bujać przestaniesz :1

Як дістанеш доброго (2)
Дякуй Богу моєму (за нього).
А дістанеш лихого, (2)
Наплачешся від нього.
Ах, дівонько, дівонько, (2)
Зламалося ложенько.
Зламалося надвоє (2)
Над голівкою твоєю.
Треба майстра [з] Варшави, (2)
Він ліжечко поправить.
Треба майстра Войцеха, (2)
Він ліжечко утеше (?).
Треба майстра Францішка, (2)
Він ліжечко постиска
Іде буря, буде дощ, (2)
Де ся пташко, подінеш. (2)
Я всядуся під пеньком,
Прикриюся листочком. (2)
Іде буря, буде дощ, (2)
Де ся пташко, подінеш.
Гуляй, буяй, оленю, (2)
По тім нашим ячменю.
Як ячменя не стане, (2)
Гулять, буять перестанеш. (2)

Дані про виконавця відсутні, запис зроблений у 1986 році у Бакалажеві студентами Інституту музикознавства Варшавського університету. Транскрипція Я. Соколовського

ДОДАТОК. ВИБРАНІ СУВАЛЬСЬКІ ПІСНІ

Цифри у правому стовпчику стосуються фондів аудіозаписів. Авторами усіх транскрипцій є Ізабела та Януш Соколовські

СИРИТСЬКІ

21.

Bzę-cy pscó-leń-ka, bzę-cy, bzę-cy pscó-leń-ka bzę-cy, po po-lu la-ta-ją-cy.

1: Bzęcy pscóleńka, bzęcy :1
po polu latający.
1: Płace dziewczynka, płace :1
materki sukający.
1: I znalazła materkę :1,
materki mogileńke.

Гуде пчолочка, гуде, (2)
По полно літаючи.
Плаче дівчинонька, плаче, (2)
Матінки шукаючи.
Знайшла вона матінку, (2)
Матінки могилоньку.

Співала Ядвіга Жуковська, 1922 р.н., с. Йодозьори біля Смольник {Jodoziory k.Smolnik} Запис 1995 Архів І. та Я. Соколовських ф. 44A5 КМ УАМ. ф. 1989/Z

22.

Ni kuj ra-no na lie-szczy-nie, ni kuj ra-no na lie-szczy-nie, nie za-da-waj žal dzie-wczy-nie.

Zieziul moja, zieżiuleńka,
ni kuj rano, raniusieńko.
Ni kuj rano na lieszczyńie,
1: nie zadawaj žal dziewczynie :1.
Bo dziewczyna żałośliwa,
sinie oczki wyplakała.
Sine oczki wyplakała,
1: syru ziemię prakłynęła :1.
Syra ziemia, syrusieńka,
1: wazmi minie siroteńku :1.
Ty zabrała ojca, matkę,
1: wazmi minie siroteńku :1.

Зозуля моя, зозуленько,
Не куй рано, ранесенько.
Не куй рано на ліщині,
Не завдавай жалю дівчині. (2)
Бо дівчина жаліблива,
Сині оченята виплакала.
Сині оченята виплакала,
Сиру землю проклінала (2)
Сира земле, сиресенька,
Візьми мене, сиротоньку. (2)
Ти збрала отця-мамку,
Візьми й мене, сиротоньку. (2)

Співала Броніслава Снарська, 1905 р.н., с. Копчани {Kopczany} Запис 1989 КМ УАМ. ф. 1988/22

23.

A kto tam po bo-rze hu-ka, a kto tam po bo-rze hu-ka, si-ro ta ma-tki szuk (a).

Співала Анна Рожинська, 1906 р.н., с. Машуткіне {Maszutkinie} Запис 1988

l: A kto tam po borze huk(a) :
sirota matki szuk(a).
l: O matkę jagodeńko :l
przemów choć słowek(o).
l: O ciężkie mi przemowienie :l
spod tej surowej ziem(i).
l: Idź ty córeczko do domu :l,
drugą matkę znajdziesz w dom(u).
l: Cudza matka, cudza :l
raniutko mnie obudza.
Do twardego kamienia,
do pszenicki mielenia.

А хто там по бору гукає, (2)
Сирота мамку шукає).
О, матінко, ягідко, (2)
Промов хоч словечк(о).
О тяжко мені промовляти (2)
З-під цієї сирієї землі.
Іди ти, донечко, додому, (2)
Іншу матінку знайдеш вдома.
Чужа матінка, чужа (2)
Мене раненько будить.
До твердого каменя
До меління пшениченьки.

ПІСНІ ПРО КОХАННЯ ТА ЗАЛИЦЯННЯ

24.

Tempo giusto 11s.

Kt6-ren-dy Ja- siu po- je-dzies, kt6-ren-dy Ja- siu po- je-dzies, czy po-nad lia- siu, cy bez wieś

l: Kt6rendej Jasiu pojedziesz :l,
czy ponad liasiu, cy bez wieś.
l: Zielono dr6sko pojedzie :l,
do swej dziewczyny na rade.
l: Oj coz tam bendzie za rada :l,
kiedy dziewczyna nie gada.
l: A ja dziewczynie przeprose :l,
z6loty sygneck odniosę.

l: Kasia sygnećka nie chciała :l
jesce dluźnickiem nazwała.
l: Idź ty Jasięńku dluźnicku :l
ty na pożycznem konicku.
l: Źebyś ty swego konia miał :l,
moło tybyś uo mnie dbał.

Куди ж, Ясю, поїдеш, (2)
Чи за ліс, чи за села.
Зеленою доріжкою поїду, (2)
До своєї дівчини на розмову.
Ой що ж там буде за розмова, (2)
Коли дівчина не балакає.
А я перед дівчиною вибачусь, (2)
Золотий перстень віднесу.

Кася персня не хотіла, (2)
Ще боржником назвала.
Іди ти, Ясю, боржнику (2)
Ти на позиченому конику.
Якби ти свого коня мав, (2)
Може ти би про мене дбав.

Співала
Фелікса Вільчинська
с. Зелоне {Zielone},
запис 1958 р.
ФА ІМПАН, ф. 2102

25.

♩ = 128 MM

Po-wiej wia-trze po uo- lszy-nie, po-wiej wia-trze po uo- lszy-nie, kto nie ro- bi ma- mie zgi- nie.

l: Powiej wiatrce po uolszynie :l,
kto nie robi, marnie zginie.
l: Moj Jasięnek nic nuy robi :l,
tylko chodzi koło wody.
l: Tylko chodzi, pochadzuje :l,
drobne rybki wyłapuje.
l: I uchodźł dwie rybeńki :l
I te zani6ł do Kasieńki.

l: Ty Josieńku bałamucie :l,
nie paś konia w mojej rucie.
l: Twój konicek z podk6wkami :l
wyder rutke z korzeniami.
l: Moje rutke ludzi wiedz6 :l,
twego konia wilcy zjedzo.
l: Z mojej rutki wionki wino :l,
pot wem koniu wilcy wyjo.

Повій вітре по вільшині, (2)
Хто не робить, марно згине.
Мій Ясенько ніц не робить, (2)
Тільки ходить коло води.
Тільки ходить, походжає, (2)
Дрібних рибок виловлює.
I виловив дві рибинки, (2)
I ті заніс до Касеньки.

Ти, Ясеньку, баламуте, (2)
Не паси коня в моїй руті.
Твій коничик з підк6wkами (2)
Видрав руту з корінцями.
Мою рутку люди знають, (2)
Твого коня вовки з'їдять.
З моєї руті вінки звиють, (2)
По твоїм коню вовки виють.

Співала Анела Хоміч
1882 р.н.
с. Криве коло Суваць
{Krzywe k. Suwałk},
запис 1953 р.
ФА ІМПАН, ф. 1423

26.

♩ = 67 MM

Idź g6sie po ro- sie, po ni- skiej do-li- nie, a ja sam za nio- sę do- bra- noc dzie-wczy-nie

Idź g6sie po rosie, po niskiej dolinie.
l: A ja sam zani6sę dobranoc dziewczyny :l.
Dobra n6cka, dobra dziewczyno nadobna,
l: a tobie dzień biały Jasięńku kochany :l.
Dobra n6cka, dobra i matęńce twojej,
l: comcię wychowała d'ia pocięchy mojej :l.
Co cię wychowała, co cię wynosiła,
l: nie jednej nocerńki ognia nie gasiła :l.
Ognia nie gasiła, n6ckі nie dospała,
l: dla ciebie hultaju c6re wychowała :l.

Лети, голосе, по росі, по низькій долині.
А я сам занесу «добраніч» дівчині. (2)
Добра нічка, добра, дівчино прекрасна,
А тобі білого дня, коханий Ясенько. (2)
Добра нічка, добра і матінці твоїй,
Що тебе виховала на радість мені. (2)
Що тебе виховала, що тебе вносила,
Ні одної нічки вогню не згасила. (2)
Вогню не згасила, нічки не dospала,
Для тебе, гульцяно, доньку виховала. (2)

? Пшекоп 1914 р. н.
с. Гаврих Руда
коло Сувацьки
{Gawrych Ruda k. Suwałk}
ф. 009A16

27.

Po-je- chał Ja-sie-niek z ko-ni-ka-mi na noc, za-po-mniał po-wie-dzieć dzie-wczy-nie do-bra- noc.

Pojechał Jasieniek z konikami na noc,
i: zapomniał powiedzieć dziewczynie dobranoc :i.

Dobra nocka, dobra dziewczyno nadobna,
i: a tobie dzień biały, Jasieńku kochany :i.

Dobra nocka, dobra i matęce twojej,
i: co cię wychowała dla pociechy mojej :i.

Co cię wychowała, co cię wynosiła,
i: ni jednej nocy nie gasiła nie gasiła :i.

Światła nie gasiła, nocy nie spała,
i: dla ciebie hultaju córe wychowała :i.

Bierzesz jo Jasieńku od ojca, od matki,
i: patrzaj żeby miała wszelakie dostatki :i.

Поїхав Ясенюк з кониками на ніч,
Та забув сказати дівчині добраніч. (2)

Добра нічка, добра, дівчино пригожа.
І тобі день білий, Ясенюк коханий. (2)

Добра нічка, добра і матінці твоїй,
Що тебе вихвала на потіху мені. (2)

Що тебе вихвала, що тебе виносила,
Ні одної нічки світла не гасила. (2)

Світла не гасила, ніченьки не спала,
Для тебе, гульцяю, доньку вихвала. (2)

Береш її, Ясенюк, від отця, від матки,
Дивись, щоби мала всілякі dostatki. (2)

Співала
Анела Швейсер, 1930 р. н.
с. Гора коло Філіпова
{Gora k. Filipowa}
запис 1997 р.
ф. 097A5

28.

W ka-li-no-wym le-sie ku-ku-le-cka ku-ka, a dzie-wczy-na pla-cze, rę-ce za-la-muj (e).

W kalinowym lesie kukulecka kuka,
a dziewczyna płacze, ręce zalamuj(e).

Czego dziewczę płaczesz, czego l'amentujes,
masz ty chłopców dosyć, po coś mnie załuj(esz).

A żeby jech było jak na morzu fali,
i: nie był i nie będzie, jak Jasiu kocha(ny) :i.

Dobra nocka, dobra i matęce twojej,
coś cię wychowała dla pociechy mej.

Coś cię wychowała, co cię wynosiła,
nie jednej nocy nie gasiła(a).

Ognia nie gasiła, nocy nie spała,
i: lia ciebie hultaju córe wychował(a) :i.

Wiosna moja, wiosna, co ty nam przyniosła,
chłopcom po listusku, dziewczynom po kwiatuśku(u).

Zeby ja wiedziała, że u teściowej licho,
i: to by ja siedziała u swej mamy cich(o) :i.

To by ja siedziała, bez pary patrzyła
dokąd mnie jeść dadzo, będą wyglionda(ta).

A uon mnie przyniesie, jak klonowy listek,
i: jeszcze się spytajo, czy ja zjadła wszyst(ek) :i.

В калиновім лісі зозуленька кує,
А дівчина плаче, руки заламує. (2)

Чого, дівча, плачеш, чого лементуєш,
Маєш хлопців досить, що ж по мні шкоду(єш)?

А якби їх було як на морі хвиль,
Не було й не буде [таких] як Ясьо кохан(ий). (2)

Добра нічка, добра і матінці твоїй,
Що тебе вихвала на втіху мені.

Що тебе вихвала, що тебе виносила,
Ні одної нічки вогню не гасила.

Вогню не гасила, нічки не доспала,
Для тебе, гульцяю, дочку вихвала. (2)

Весна моя, весна, що ж ти нам принесла,
Хлопцям по листочку, дівчатам по квіточ(ці).

Якби я знала, що у свекрухи лихо,
То я би сиділа в своєї мами ти(хо). (2)

То я би сиділа, тихенько чекала
Поки мені їсти dadуть, я би вигляда(ла).

А він мені принесе, як кленовий листок,
Ще й спитається, чи я все з'ї(ла). (2)

Співала
Станіслава Ожеховска
1915 р. н.
Кживолка коло Суwalki
{Krzywolka k. Suwalki}
запис 1991 р.
ф. 006A7, 21, 24

29.

Na o-nej gó-rze sto-ją ry-ce-rze, a ta mo-ja, mo-ja naj-mi-lej-sza wo-deń-kie bie-rze.

На одній горі стоять рыцери,
а та моя, моя наймиліша водичка бєре.

Водичка бєре, карий коник рже,
стій, зачекай моя наймиліша, дай коню води.

Як я мам стаць, коню води даць,
zimna rosa, aja biedna bosa nie moge wystaць.

На ci chusterki, owiń nożeńki,
a jak będiesz moją najmиліszą, kupię ci zierki.

Nie ci ich kupić, ni mnie w nich chodziць,
i: mam ja ojca, rodzona materkę, dadzą mi zrobiць.

А на тій горі стоять лицарі,
А та моя, моя наймиліша, водичку бєре.

Водичку бєре, карий коник рже,
Стій, зачекай, моя наймиліша, дай коню води.

Як я маю стаць, коню води даць?
Зимна роса, а я бідна боса – не могу встоять.

Візьми хусточку, укрий ніженьки,
А як будеш моя наймиліша, куплю тобі чобітки.

Ні тобі їх купити, ні мені в них ходити,
Маю отця, рідну матінку – dadуть мені [їх] зробити.

Співала ? Окронгла
с. Рабаліна коло Суwalki
{Rabalina k. Suwalki}
запис 1991 р.
ф. 009A6

30.

A ma-te-ńka, a ma-te-ńka o tym-wie-dzieć nie chce. Je-szcze mo-ja mio-da có-ra pro-gów nie prze-de-pce.

А чєгосьцє приєхали моє милє госьцє,
i: Як сє я вам сподобалам, ojca, mamу просьцє :i.

i: А ojcieńek :i to serca miętkiego,
i: i oddaje swoją córe od słowa pierwszego :i.

А чого ж приїхали мої милі гості,
Як я вам сподобалася, то просить отця, маму. (2)

А батенько, а батенько-то серця м'якого,
І віддає свою доньку по першому слову. (2)

Співала Анела Швейсер
1930 р. н.
с. Гора коло Філіпова
{Gora Filipowa}
запис 1996 р.
ф. 097A3

1: A matinka :1 o tym wiedzieć nie chce,
1: jeszcze moja młoda córka progów nie przedepce :1.
Progów nie przedepce, piwka nie przepije,
1: jeszcze moja młoda córka rozkoszy użyje :1.
Rozkosz moja, rozkosz, gdzieś ty się podziała,
1: czy z wodena ką popłynęła, czy w ogniu zgorzała :1.
Ni z wodena ką popłynęła, ni w ogniu zgorzała,
1: tylko teraz mój Jasięku do cie się dostała :1.
Bierzes ją Jasięku od rodzonej matki,
1: Teraz żebyś miała wszelakie dostatki :1.

А матінка, а матінка про це й знати не хоче,
Не перетне ще моя молода донька порогу хати. (2)
Порогу не перетне, пивка не поп'є,
Ще моя молода донька розкошів пізнає. (2)
Розкіш моя, розкіш, де ж ти поділася,
Чи з водою поплила, чи в огні згоріла? (2)
Не з водичкою поплила, не в огні згоріла,
Лише зараз, мій Ясенько, до тебе дісталася. (2)
Береш її, Ясенько, від рідної матусі,
<.....> зараз щоби мала всілякі достатки. (2)

M Oj do-lem, do-lem si- wy koń bie- zy, tam mój Ja- sie-niek za- bi- ty leż (y).
m Oj dolem, dolem, siwy koń bieży,
1: tam mój Jasięnek zabity leż(y) :1.
Przysła do niego mamusia jego:
1: Jasiu!ku, sunu!ku, co ci takię(o) :1.
Idźcie mamusiu, idźcie uode mnie,
1: bo moje serdeńko zemg!one we m(nie) :1.
Przyszed do niego tatulek jego:
1: Jasiu!ku, sunu!ku, co ci takię(o) :1.
Idźcie tatusiu, idźcie uode mnie,
1: bo moje serdeńko zemg!one we m(nie) :1.
Przysła do niego sąsiadka jego,
1: Jasiu!ku, sąsiedzie, co ci takiego :1.
Idźcie sąsidko, idźcie uode mnie,
1: bo moje serdeńko zemg!one we m(nie) :1.
Przysła do niego kochanka jego,
1: Jasiu!ku, kochanku, co ci taki(go) :1.
Siadaj kochanko, siadaj koło mnie,
1: bo moje serdeńko wesole we mnie :1.

Ой долом-долом сивий кінь бжжить,
Там мій Ясенько забитий леж(ить). (2)
Прийшла до нього мамуся його:
Ясенько, синочку, що з тобою тако(го). (2)
Ідїть, мамусю, ідїть від мене,
Бо моє сердеńко засумувало в ме(ні). (2)
Прийшов до нього батенько його:
Ясенько, синочку, що з тобою тако(го). (2)
Йдїть, татусю, йдїть від мене,
Бо моє сердеńко засумувало в ме(ні). (2)
Прийшла до нього його сусідка,
Ясенько, сусїде, що з тобою такого. (2)
Йдїть, сусїдко, йдїть від мене,
Бо моє сердеńко засумувало в ме(ні). (2)
Прийшла до нього кохана його,
Ясенько, коханий, що з тобою тако(го). (2)
Сїдай, кохано, сїдай біля мене,
Бо моє сердеńко звеселилося в менї. (2)

Співала Марія Мілевська
1872 р. н.
с. Дренство коло Райгроду
{Dreństwo k. Rajgrodu}
запис 1953 р.
ФА ІМПАН, ф. 1414

Sa- ma ja nie- wiem skąd go-ście na- je- cha-li, zie-lo- ny ja- wor w pod-wor-ku ob- ta- ma- li.
Сама я не wiem skąd goście najechali,
zielony jawor w podworku obłamali.
Zielony jawor w podworku obłamali,
a mnie młodziuchnej nocerki spać nie dali.
A mnie młodziuchnej nocerki spać nie dali,
1: mojej matence głowienkie sfrasowali :1.

Сама не знаю звідки гості наїхали,
Зелений явір в подвір'ї обламали.
Зелений явір в подвір'ї обламали,
А мені молоденькій ніченьки спати не дали.
А мені молоденькій ніченьки спати не дали,
моїй матінці голівку стривожили. (2)

Співала Анна Буцко
1904 р. н.
с. Дренство коло Райгроду
{Dreństwo k. Rajgrodu}
запис 1953 р.
ФА ІМПАН, ф. 1413

W sto-do- lie świ- ta w ro- gu dzień cho- dzi dzie- wcy- na po uo- gień.
W stodol'ie świta 1: w rogu dzień :1,
chodzi dziewczyna po uogień.
Nie tak po uogień chodziła,
ty!io Jasięka wodziła.
Stawaj Jasięku do roli,
już się wypałeś do woli.
Nie będę rano tak wstawał,
bo już ja pol'ko zauorał.
Kiedy zauorał zasiezie,
przedaj konika, uozeń sie.
Nie będę konia sprzedawać,
będę dziewczynie namawiać.
Namowił kamień i wodę,
ciebie dziewczyno nie mogię.
Namowił kamień i Wisłę,
a ciebie l'uiba nie myś!ie.

Світає у стодолі у покуті день, у покуті день,
Ходить дівчина по вогонь.
Не так по вогонь ходила,
Тільки Ясенька водила.
Ставай Ясенько до пашні,
Вже ти виспався досхоchu.
Не буду так рано вставати,
бо вже я полечко зорав.
Коли зорав засіяне,
Продай коника, оженися.
Не буду коня продавати,
буду дівчину намовляти.
Намовив і камінь і воду,
Тебе, дівчино, не могу.
Намовив камінь і Віслу,
А тебе, любя, не збираюся.

Співала
Констанція Васілевська
1895 р. н.
с. Ясьоново
коло Суваць
{Jasionowo k. Suwałk}
запис 1973 р.
ФА ІМПАН, ф. 3262

ПІСНІ ПРО ВТРАТУ ЦНОТИ, ПОЗАШЛЮБНИХ ДІТЕЙ

34. Parlando - rubato 14"

Wy- gna-ła Ka- sie-ńka do bo- ru by-del- ko, a Ja-sie-niek na nią na-sta-wił si- del- ko.

Wygnała Kasieńka do boru bydelko,
a Jasieniek na nią nastawił sidelko.

W sidelko nie wpadła, czy w bór poleciała,
w kalinowym lesie nockie nocowała.

W kalinowym lesie nockie nocowała,
jeszcze nie świtało, o przewóz wołała.

O przewieź mnie, przewieź przewoźniczku młody,
ja tobie zapłacę z tamtej stronie wody.

Вигнала Касенька до бору бичка,
А Ясенько на нього нависив сидня.

У сидельце не впала, чи до бору полетіла,
У калиновому лісі нічку ночувала.

В калиновому лісі нічку ночувала,
Іще не світало, про перевіз гукала.

Ой, перевези мене, перевези, молодий перевізнику,
Я тобі заплачу на тій стороні води.

Співала Броніслава Рукшч
с. Юриздика коло Новинки
{Jurizdyka k. Nowinki}
запис 1995 р.
ф. 063A6

35. 1 z. Parlando rubato 16"

Oj nie ja dla was swo cór-kie ho- do- wa- ła, oj że- by o- na wę- dro- wać z wa- mi mia- ła.

Oj dwa nas, dwa nas, moja materko dwa nas,
uoj uoddaj swojo córeczkie za nas.

O nie ja dla was córkie hodowała,
oj żeby ona wędrować z wami miała.

Hodowałam jo dla młynarskiego syna,
oj żeby na nią kamień, woda robiła.

Kamień, woderka to letka roboterka,
dziewczyna młoda to liudzka o.....ńka.

Oj poradź, poradź moja materko poradź,
o jak я będę malieńkie dziecie chować.

Nie radziłaś sie jak jego zarezala,
nie radź sie mnie teraz, jak będziesz go chowała.

Oj zanieś jego do Jasieńka, do sieni,
i: jak on cię zdradził, niech się z tobo ożeni :.

Ой двоє нас, двоє нас, моя матінко, двоє нас,
Ой віддай свою донечку за нас.

О не для вас я доньку годувала,
Ой щоби вона блукати з вами мала.

Годувала я для млинаруського сина,
Ой щоб на неї камінь-вода робила.

Камінь, водичка – це легка робітенька,
Дівка молода це людська o<...>нька.

Ой поради, поради моя матінко, поради,
О як я буду маленьку дитину ховати.

Не радилася як його різала,
Не радся зі мною тепер, як будеш його ховати.

Ой занеси його до Ясенька до сінєй,
Як він тобі зрадив, нехай з тобою одружиться. (2)

Співала Анна Буцко
1904 р. н.
с. Дренство коло Райгроду
{Dręstwo k. Rajgrodu}
запис 1953 р.
ФА ІМПААН, ф. 1413

36. 15" ♩ = 64MM

De-szczyk pa-da, ro- sa-sia-da, wia-trek po- wiy- wa, sie-szy- li się są- sia-deń-ki, że u mnie biy- da.

Deszczyk pada, rosa siada, wiatrek powiywa,
cieszyli się sąsiadki, że u mnie biyda.

A ja swojam biyduleńkę w papier owine
I puszczeją w bystry dunaj, niech z wodo płynie.

Rozpływaj sie bieduleńko po wszystkich brzegach,
dajże Boże pamiętanie tym moim wrogam.

Wrogi moje, wrogi moje, wrogujecie,
a mnie Pan Bóg pomoże, wy poginiecie.

Дощик пада, роса сіда, вітер повіва,
Тішилися сусідоньки, що в мене біда.

А я свою бідуленьку в папір загорну
Пуцу її в бистрий дунай, хай з водою пливе.

Розпливайся, бідуленько, по всіх берегах,
Дай же, Боже, згадку моім ворогам.

Вороги мої, вороги мої, ворогуйте,
А мні Пан Бог допоможе, ви загинете.

Співала Анна Буцко
1904 р. н.
с. Дренство коло Райгроду
{Dręstwo k. Rajgrodu}
запис 1953 р.
ФА ІМПААН, ф. 1413

ПІСНІ ПРО РОЗСТАВАННЯ

37. 22" ♩ = 76MM

Za je- zio-rem na dę- bie, za je- zio-rem na dę- bie, tamgru-cha-li go- łą- bie, tam gru-cha-li go- łą- bie.

i: Za jeziorem na dębie :
i: tam gruchali gołebie :.

i: Tylko jeden nie gruchał :,
i: bo się w Kasi zakochał :.

i: Ona jego wołała :,
i: je Dzieńkiem nazwała :.

i: Dyziu, Dyziu, Dyzieńku :,
i: gdzie odjeżdżasz Jasieńku :.

i: Hej pojedę bez Kalisz :,
i: a komu ty mnie zostawisz :.

За озером на дубі*
Гуркотіли голуби.

Лиш один не гуркотів,
Бо він Касю полюбив.

Вона його кликала,
Його Дижиком** звала.

Дизю, Дизю, Диженьку,
Куди ідеш, Ясенюку.

Гей, поїду у Каліш,
Кому мене залишиш?

Співала Станіслава Чупер
с. Високе коло Рачека
{Wysokie k. Raczek}
запис 1991 р.
I. та Я. Соколовські,
ф. 008A10

1: Ciebie Bogu polecam :1,
1: sam się z inną zalecam :1.
1: Hej zalecaj, zalecaj :1,
1: za chusterki powracaj :1.
1: Jedną dałam z miesiącem :1,
1: jak chodziłeś młodzieńcem :1.
1: Drugą dałam z gwiazdami :1,
1: jak chodziłeś z pannami :1.

Тебе Богу вручаю,
Сам з іншою заграю.
Гей загравай, загравай,
По хусточки повертай.
Одну дала з місяцем,
Як ходив ти молодцем.
Другу дала з зірками,
Як ходив із дівками.

*кожен рядок повторюється
**Рідко вживане зменшувально-пестливе привіссько, аналогічне українському «котуку», «соловейку» – Д.П.

ВЕСІЛЬНІ ПІСНІ *

38.

♩ = 70MM

Przed dom przy-ję- cha- li, sia- dać jej ka- za- li, do ko-ścio-ła ślu- bo- wać,
a ja je-szcze mu- szę, a ja je-szcze mu- szę ro-dzi-com po- dzie- ko- wać.

Співала Станіслава Чупер
с. Високе коло Рачека
{Wysokie k. Raczek}
запис 1991 р.

І. та Я. Соколовські,
ф. 111В8

Przed dom przyjechali,
siadać jej kazali,
do kościoła ślubować,
1: a ja jeszcze muszę :1,
rodzicom podziękować.

Dziękuję ci ojczce,
dziękuję ci matko,
dziękuję wam tysiącroc,
żeście wychowali,
wypielegnowali,
a dziś muse od was iść.

Za stolik usiadła,
jej twarzyczka zbladła.
Nie rozpaczaj tak wiele,
czy cię głowka boli,
czy ci żal swej woli,
czy ci ojca, mamy żal.

Mnie głowka nie boli,
ani żal swej woli,
ani ojca, matki żal,
żal tylko mnie tego
życia niezgodnego
z twojemi rodzicami.

1: Bo ta twoja matka :1
to jest bardzo surowa,
1: jak weźmie kij w rękę,
o podłogę trempnie.
Wychodźże precz synowa :1.

Під дом приїхали,
Сідати казали,
До костелу шлюбу брать.
А я іще мушу, а я іще мушу
Батькам подякувать.

Дякую тобі, батько,
Дякую тобі мамо,
Дякую вам тисячу раз,
Що ви виховали,
Мене вихохали,
Тепер мушу од вас йти.

Як за столик сіла,
Їй личенько зблідло.
Не розпучуйся так дуже,
Чи голівка болять,
Чи жаль свеї волі,
А чи отця, мами жаль.

Головка не болять,
і не жаль мні волі,
ані отця, матки жаль,
Жаль мні тільки того
Життя незгодного*
З твоїми батьками.

Бо та твоя мати (2)
Та є дуже сувора,
Візьме кия в руку,
об підлогу бахне:
Виходь же геть,
синова** .***

*без згоди
***синова дружино
***всі три рядки
повторюються 2 р.

39.

♩ = 154MM

O- twie-raj- cie mar-szał-ko- wie wy-so-kie wro- ta, niech nie strą-ci mój naj-mi- lszy sre-bra i zło- ta

Ej wyjdziecie marszałkowie pod ten nowy dwór,
a czy jedzie, czy nie jedzie kochaneczek mój.

1: A on jedzie :1 ładnie przybrany,
1: konik pod nim wyrażuje, strzesze nóżkami :1.

Otwierajcie marszałkowie szerokie wrota,
1: niech nie strąci mój najmilszy srebra i złota :1.

Otwierajcie marszałkowie wysokie progi,
1: niech nie strąci mój najmilszy złotej ostrogi :1.

Zaścielajcie marszałkowie marszałkowie obrus bielony,
1: a dla mego najmilszego gołąb pieczony :1.

1: Czemu nie jesz :1 najmilszy mój,
1: może nie masz swego noża, to proszę wziąć mój :1.

Гей, вийдіть маршалки під цей новий двір,
А чи їде, чи не їде коханенький мій.

А він їде, а він їде гарно вбраний,
Коник під ним виграє, ніжками перебирає. (2)

Відкривайте бояри широкі ворота,
Нехай не втрапить мій наймиліший срібла і золота. (2)

Відкривайте бояри високі пороги,
Нехай не втрапить мій наймиліший золоті остроги. (2)

Застеляйте, бояри, відбілену скатертину,
А моему наймилішому дайте печеного голуба. (2)

Чому не їси, чому не їси наймиліший мій,
Може не маєш свого ножа, то прошу взяти мій. (2)

Співала
Анела Швейсер
1930 р. н.
с. Гора коло Філіпова
{Gora Filipowa}
запис 1996 р.

ф. 097A2

* Починаючи з цього розділу, подальші рубрики авторського поділу опублікованих пісень на групи, зроблені на підставі їх тематики, виділяємо заливкою – ці розділи відповідають функціональним жанровим групам (родам) творів ритуального призначення

40.

Wyj-dzisz ma-teń- ko ze dwo-ra, ze dwo-ra, przyj-mij swą có- rę z ko-ścio-ła, przyj-mij swą có- rę z ko-ścio-ła.

Співала Анела Швейсер, 1930 р.н.,
Гура коло Філіпова.
Запис. 1996 р.
І. та Я. Соколовські,
ф. 097A18

wracający z kościoła:

Wyjdź materko i: ze dwora i:
i: przyjmij swą córę z kościoła i:
Bo twa córka i: tak zmarła i:
i: ledwo z pojazdu wysiadła i:
Bo jej ręce i: zgrabieli i:
i: złote sygnety lecieli i:

zza płotu:

Co za dziewczynki i: tam byli i:
i: co mnie dziewczynki zmrozili i:

dziewczynki:

Co nam dziewczynkom i: do tego i:
i: ona ma męża swojego i:

Повертаючись з костелу:

Вийди, матінко, із двору, із двору,
Прийми свою доню з костюлу. (2)
Бо твоя донечка так змерзла, так змерзла,
Ледве з поїзду висіла. (2)
Бо їй рученьки склякнули, склякнули,
Золоті персні летіли. (2)

З-за тину:

Що за дружечки там були, там були,
Що мні донечку заморозили. (2)

Дружки:

Що нам, друженькам, до того, до того,
Вона має мужа свого. (2)

41.

Ja- dą wo-zy za wo- za- mi, na-po- tka- li mło-do pan-ne, sia- daj z na- mi, z na- mi.

Jadą wozy za wozami,
i: napotkali młodą pannę, siadaj z nami i:
Siadaj z nami, ulanami,
i: wczoraj byłaś grzeczną panną, a dziś pani i:
A my ciebie podwieziemy,
i: tam na górce, w cudzym domu zostawimy i:
Obejrzyj się dookoła,
i: nie ma mamy twojej rodzony, lioj teściowa i:

Їдуть вози за возами,
Зустріли молоду панянку, сідай з нами. (2)
Сідай з нами, уланами,
Вчора була достойна дівчина, а сьогодні – жінка. (2)
А ми тебе підвеземо,
Там на горі в чужій хаті залишимо. (2)
Оглянься довкола,
Немає твоєї рідної матери, лише свекруха. (2)

Співала
Станіслава Чупер,
1936 р.н.,
Високе коло Бачек
Запис.
І. та Я. Соколовські,
ф. 111B11

42.

Ty ka- li- na, ty zie- lio- na, ej e- ej, we trzy rze- dy po- sa- dzo- na.

Ty kalina, ty ziel'iona, hej, e-ej,
Ty kalina, ty ziel'iona,
we trzy rzędy posadzona.
Cem kalina nie bujała, ej e-ej,
cem kalina nie bujała,
jek ja młoda wendrowała(a).
Wendrowała mił'ie, drugie, ej e-ej,
Wendrowała mił'ie, drugie,
a na trzecio trzeba stać,
białe łozę uścielać.
Białe łozę uścielała, ej e-ej,
białe łozę uścielała
ojciec, mamę przeklinaj,
moje dol'ie przeklinaj.

Ти калина, ти зелена, гей, ей,
Ти калина, ти зелена,
У три ряди посаджена.
Чому калина не буяла, ей ей,
чому калина не буяла,
Як я молодою блукала.
Блукала мило, другу, ей ей,
Блукала мило, другу,
А на третю треба стати,
Біле ліжко застеляти.
Біле ліжко застеляла, ей ей,
біле ліжко застеляла,
Батько, мамо, проклинайте,
мою долю проклинайте.

Співала
Констанція Василівська,
1895 р.н.,
Сьболово коло Суwalk,
запис. у DPS Барчево
1973
ФА ІМПААН, ф. 3263

43.

So- wa w sto-do-le sia- da, słu-cha co Ja- sio ga- da, nie ga- daj Ka- sio z Ja- siem, żeb cię nie zdra- dził ca- sem.

tylko do domu przyjdźże.
i: Przyjde tatusiu w nocy,
przyprawdzą mnie chłopcy i:
Chłopcy mnie prowadzili,
wianusek wywzodzili.

<.....> тільки до дому прийде.
Прийде батенько вночі,
приведуть мене хлопці. (2)
Хлопці мене привели,
віночок мні ізвели.

Співала
? Соболевська, 1910 р.н.,
Соболево коло Суwalk
{Sobolewo k. Suwalk}
Запис. 1991
І. та Я. Соколовські,
ф. 003B2

1: Oto tatusiu, oto,
upadł wianusek w błoto :1.

Sowa w studole siada,
słucha co Jasio gada.

1: Nie gadaj Kasio z Jasiem,
żeб cię nie zdradził casem :1.

Umna dziewczyna, umna,
wysła raniutko z gumna,

1: pos(m)ołowieliocy,
ze nie dospała nocy :1.

Ustrzeż ty Boże nocy
na moje młode ocu,

1: chocias na dwie guodziny,
dla mnie młodej dziewczyny :1.

Sowa w studole huka,
Kasia kołyski suka.

1: Ach sowa moja, sowa,
spełniają się twe słowa :1.

Ото, татуню, ото,
Впав віночок в болото. (2)

Сова в стодолі сіда,
Слуха що Ясьо каже.

Не говори, Касьо, з Ясем,
Щоби не зрадив часом. (2)

Умна дівчина, умна,
Вийшла раненько з гумна,

Потемніли їй очі,
Що не dospала ночі. (2)

Стережи, Боже, ночі
На мої молоді очі,

Хоча б на дві години
Для молоді дівчини. (2)

Сова в стодолі гука,
Кася колиски шука.

Ах сова моя, сова,
Сповнились твої слова. (2)

ЖНИВАРСЬКІ, ДОЖИНКОВІ, ЩО СПІВАЛИСЯ ПРИ ВІДПРАЦЮВАННІ ПАНЩИНИ

44.

Do domu żytko, do domu,
1: s-ia naulali na poliu :1.

Do domu żytko, do domu,
1: za jeden miesiąc na poliu :1.

Nie długo u nas gościować
I znów na poliu zimować.

Do domu żytko, do domu,
I znów za miesiąc na poliu.

До дому, жито, до дому,
Налилося на полю. (2)

До дому, жито, до дому,
За один місяць на полю. (2)

Не довго у нас гостювать
I знов на полі зимувать.

До дому жито, до дому,
I знов за місяць на полю.

Співав Ян Якубовський,
1906 р.н., що проживав у
литовському селі Жегари
{Žegary} біля Сейн.
Записав 1994 р.
М. Наляковський

45.

1: Powiałem żytko, powiałem :1
o swoim panu niedbałem.
1: A żeby nasz pan dobry był :1,
dawno żyteńko w domu miał.
1: Ale że nasz pan niedbały :1,
o swoim żytku zapomniął.
1: Służyła Kasia we Lwowie :1,
a Jasiuleniek w Krakowie.
1: Kas-ia do Jas-ia tęskniła :1,
parę wianuszkow uwiła.
1: Parę wianuszkow uwiła :1
na bystry dunaj puśc-ła.
1: Płynię wianuszki do młyna :1,
tam „mój Jasiuśko przebywa.
1: Jasio koniki pojący :1
ujrzał wianuszki płynący.
1: To mojej Kasi robota :1
parę wianuszkow ze złota.
1: To mojej Kasi zwijanie :1
parę nocerńkow nie spanie.

Ізвалів жито, ізвалів, (2)
Про свого пана не дбав.
А якби наш пан добрий був, (2)
Давно б житенько в домі мав.
Але же наш пан недбалий, (2)
Про своє жито забувся.
Служила Кася у Львові, (2)
А Ясюленько в Кракові.
Кася за Ясем тужила, (2)
Пару віночків ізвила.
Пару віночків ізвила, (2)
На швидкий дунай пустила.
Пливить віночки до млина, (2)
Там мій Ясенько буває.
Ясьо, коників поючи, (2)
Бачив віночки пливучі.
То моєї Касі робота, (2)
Пара віночків зі złota.
Це моєї Касі звивання, (2)
Пари ніченьок неспаня.

Співала
Анела Рудзінська,
1895 р.н.
Смоляни
Запис 1978
ФА ІМПАН, ф. 1413

46

Parlando rubato 20"

Po-wa-łem ży-tko, po-wa-łem, po-wa-łem ży-tko, po-wa-łem, za-na-sem pa-nem nie dba-łem.

І: Powaleń żytko, powaleń :
za nasem panem niedbałem.

І: A żeby nas pan dobrze dbał :,
dawno by żytko w gumnie miał.

І: Żnijcie żniwiarze, nie stojcie :,
a Pana Boga się бойcie.

І: Hej pobujaj jeleniu :
po wigerskim jęcieniu.

Już wnet jęcieniu nie wstaniesz

І: a jeleni bujać przestanie :.

Ізваляв житко, ізваляв, (2)

За нашим паном недбалім.

А якби наш пан добре дбав, (2)

Давно би жито в гумні мав.

Жніте, жниварі, не стійте, (2)

А пана Бога ся бійте.

Гей побуйай, оленю (2)

По вігерським* ячменю.

Вже тепер, ячмїнь, не встанеш, (2)

А олень буяць перестане.

Співала Агата Богданович,
1908 р. н.
Стари Фолварк
коло Суwalk
{Stary Folwark k. Suwalk}
Запис 1953

*Вігри – село сувальського
повіту – Д.П.

ТАНЦЮВАЛЬНІ ПІСНІ

47.

$\text{♩} = 120 \text{ MM}$

Antek młody woził wody po miasteczkach i po wsiach, za-grał pol-ke rach, ciach,ciach.
jak mu by-ło zi-mno w no-gi,

POLKA

Antek młody woził wody po miasteczkach i po wsiach,
jak mu było zimno w nogi, zagrał polkę rach, ciach, ciach.

Полька

Антек млодий возив воду по містечках і селах,
Як ,му було зимно в ноги – заграв польку, рах-цях-цях.

Співали
Ядвіга Сікорська 1942 р. н.
Анна Шьвержинська
1934 р. н.
Аграфінувка
коло Філіпова
{Agrafinówka k. Filipowa}
Запис 1996 р
І. та Я. Соколовські,
ф. 112A0

48.

$\text{♩} = 80 \text{ MM}$

Tu był, tu ni ma, po-je-chał do mły-na, jak mońki na-mie-le, to zro-bi we-se-le.

OBEREK

Tu był, tu ni ma,
pojechał do młyna,
jak mońki namiele,
to zrobi wesele.

Tu był, tu ni ma,
pojechał do młyna,
jak namiele monki,
przywiezie dla żonki.

Оберек

Тут був, тут нема,
поїхав до млина,
Як муки намеле,
То зробить весілля.

Тут був, тут нема,
поїхав до млина,
Як муки намеле,
Привезе для жінки.

Співала
Ядвіга Сікорська 1942 р. н.
Аграфінувка
коло Філіпова
{Agrafinówka k. Filipowa}
Запис 1996 р..
І. та Я. Соколовські,
ф. 112A02

49.

tempo giusto

$\text{♩} = 96 \text{ MM}$

accelerando

3,5"

Kam-zul', ka-mzul' si-wa bro-da, ja dziew-czy-na jak je-go-da, ja dziew-czy-na jak ma-li-na,

a ty sta-ry gro-cho-wi-na, ja dziew-czy-na jak ma-li-na, a ty sta-ry gro-cho-wi (na).

KAMZUL

І: Kamzul' :!, siwa broda,
ja dziewczyna jak jegoda,
І: ja dziewczyna jak malina
a ty stary grochowina :.

Камзуль, Камзуль, сива борода,

Я дівчина як ягода,

Я дівчина як малина, а ти старе бадилля. (2)

Співала
Схоластика Бартошевч
1882 р. н.
Кшиве коло Суwalk
{Krzywe k. Suwalk}
Запис 1953
ФА ІМПАН, ф. 2099

БАЛАДИ

50.

♩ = 78,5 MM

Sło-zuł Ja-sio u pa-na za srar-se-go dwo-ra-na Hej, hej, za star-se-go dwo-ra-na.

Владислав Курмас
1893 р. н.
Потажня
{Potasznia}
Запис 1953
ФА ІМПАН, ф. 1428

Słozuł Jasio u pana
za srarsego dworana.
Hej, hej, za starszego dworana.
I wysłozuł siedem lat,
dostał Kasie jako kwiat.
Hej, dostał Kasie jako kwiat.
Cztery nocki Jasio spał,
krol na wojne zaprasał.
Hej, hej krol na wojne zaprasał.
Mamu, mamu, klejnocie
chowaj córe we złocie.
Hej, hej, chowaj córe we złocie.
Jaś na wojnie wojuje,
Kasia w domu choruje.
Hej, hej, Kasia w domu choruje.
Jak się Jasio dowiedział,
seść par koni przyjechał.
Hej, hej, seść par koni przyjechał.

Служив Ясь у пана
За старшого двірного.
Гей, гей, за старшого двірного.
І вислужив сім років,
Дістав Касю як квітку.
Гей, дістав Касю як квітку.
Чотири нічки Ясь спав,
Король на війну запрошував.
Гей, гей, король на війну запрошував.
Мамо, мамо, закликаю:
Ховай дочку в золоті.
Гей, гей, ховай дочку в золоті.
Ясь на війні воює,
Кася в домі хворіє.
Гей, гей, Кася в хаті хворіє.
Як Ясь дізнався,
Шістьма парами коней приїхав.
Гей, гей, шістьма парами коней приїхав.

51.

♩ = 120 MM

W o-gró-deń-ku scho-wa-ła, w o-gró-deń-ku scho-wa-ła i ru-teń-ko za-s'ia-ła, i ru-teń-ko za-s'ia-ła.

Анела Рудзінска. 1895 р. н.
Смолани
{Smolany}
Запис 1978 р.

l: Stała nam się nowina :l,
l: pani pana zabiła :l.
l: W ogróderku schowała :l
l: i ruterko zas'iała :l.
l: Rosnij rutko wysoko :l
l: jak pan leży głęboko :l.
l: Rosnij rutko, lilijo :l
l: jeszcze wyżej niż lija :l.
l: Już ruterka wyrosła :l,
l: pani za mąż nie poszła :l.
l: Wyjrzyj dziewczę w ci'iemny las :l,
l: czy nie jedzie kto do nas :l.
l: Jadon, jadona panowie :l,
l: nieboszczyka bratowie :l.
l: Po czym ty ich poznała :l,
l: żeby ich braćmi nazwała :l.
l: Po konikach, po wronych :l,
l: po czapczkach czerwonych :l.
l: Po czapczkach czerwonych :l,
l: po chusterkach jedwabnych :l.
l: Witaj, witaj bratowo :l,
l: nieboszczyka katowo :l.
l: Gdzież nam brata podziła :l?
l: Na wojne go wysłała :l.
l: Tocz' my z wojny jedzie'my :l,
l: nic o braćcie nie wiemy :l.

Сталася в нас новина, (2)
Пані пана забила. (2) [кожний рядок повторюється]
У садочку сховала
І руту засіяла.
Рости, рудо, високо
Як пан лежить глибоко.
Рости рудо-ліліє
Ще вище, ніж лілія.
Вже рутонька виросла,
Пані заміж не пішла.
Виглянь, дівча, в темний ліс,
Чи не їде хто до нас.
Їдуть, їдуть панове,
Небіжчика братове.
По чому ти їх впізнала,
Що братами назвала.
По кониках вороних,
По шапочках червоних.
По шапочках червоних.
По хусточках шовкових.
Здрастуй, здрастуй братова,
Покійника убивця.
Куди ж брата поділа?
На війну його вислала.
То ж ми з війни їдемо,
Ніц про брата не знаймо.

52. *tempo giusto*

A na moście trawa rośnie, trawa, murawa,
tam stoją śliczna pani, wygląda pana :|

tam stoją śliczna pani, wygląda pana :|

Марія Стопко, 1908 р. н.
Павлівка Стара
{Pawłówka Stara}
Запис 1955 р.
ФА ІМПАН, ф. 2096

A na moście trawa rośnie, trawa, murawa,
: tam stoją śliczna pani, wygląda pana :|
I wyrzała spod rąceńki, służenka jidzie,
: służka jidzie, konia wiedzie, pana nie widać :|
Ach mój służko najwierniejszy, gdzie pana podział,
: w równym polu na Podoliu murawo uodział :|
Ach mój służko najwierniejszy wracaj dwa konia,
: i pojedzie, i zobacz twojego pana :|
Moja pani, moja miła nie turbuj konia,
: będziesz chciała, będziesz miała ze służki pana :|
Cy się zdało, się padało(?), muse panem być,
: cy mnie takiej młodej pani za służenke jić :|

A на мості трава росте, трава, мурава,
Там стояла прекрасна пані, виглядає пана. (2)
I побачила з-під рученьки, слуга йде,
Слуга йде, коня веде, пана не видно. (2)
Ах мій служко найвірніший, де пана подів,
В рівному полі на Поділлі муравою вбрав. (2)
Ах мій служко найвірніший, повертай два коня,
I поїду, i побачу твого пана. (2)
Моя пані, моя мила, не турбуй коня,
Якщо захочеш, будеш мати зі слуги пана. (2)
Чи можливо, чи спадає [?], мушу паном бути,
Чи мені до такої молодій пані за служничка йти. (2)

53. $\text{♩} = 65 \text{ MM}$

A uon jo pro-si, a uon jo wo-ła: nie u- c'ie-kaj żo- no, bądź' zna-mi we-soł (a).

Співала
Анела Рудзінська.
1895 р. н.
Смолани
{Smolany}
Запис 1978 р.

I przyjechali te straszne Kozacy,
: Pani Przybylska uc'ieka z pała(cu) :|
A uon jo pros'i, a uon jo woła:
: nie uc'iekaj żono, bądź' z nami wesół(a) :|
Na, tobie kluczy, idz' do piwnicy,
: ponalewaj gos'c'iom wina ze szklani(cy) :|
Pani Przybylska wchodzi do piwnicy,
: a najstarszy Moskal już pieniądze liczy(y) :|
I naliczył Moskal czterdz'iesci tysięcy,
: a Przybylski krzyczy: Idź, Moskalu więc(ej) :|
I naliczył Moskal bez końca, bez miary,
: a Przybylski woła: Jeszcze dwa t'ala(ry)! :|
Pani Przybylska wychodzi z piwnicy,
: a najstarszy Moskal "Wiwat!" Krzyczy(y) :|
Ej wiwat, wiwat, choć' i z cudzej strony,
: a pan Przybylski sprzedał swoje żon(e) :|
I wziął jo Moskal za te c'ienkie boki,
: i wsadził ją, wsadził w ten powoz głębok(i) :|
A ona krzyczy, a ona woła:
: "Mój kochany mężu, ratuj od Moskala!" :|
Zgin' ty, przepadnij zła ty czarownico,
: nie miałem ja dobra od początku życ'(ia) :|
Adjo(?) Jadwis'iu, Kas'iu i Marys'iu,
: więc was nie zobacz, tyl'ko jeszcze dzis'(iaj) :|
Nikogo mi nie żal, jak tych troje dzieciak,
: oni s'ie zostali s'ieroty bez mat(ki) :|
A ona jemu odpis odpisała:
: "Lepiej u Moskala, niż u ciebie miała" :|
U ciebie chodz'ila w biedz'ie i w tęsknocie,
: a u Moskala we srebrz'e i złocie :|

Приїхали ті страшні Козаки,
Пані Пшибильська утекла з палацу. (2)
A він її просить, а він її кличе:
Не утікай, жінко, буде тобі з нами весело. (2)
На тобі ключі, йди до льоху,
Поналивай гостям вина з бутля. (2)
Пані Пшибильська входить до льоху,
А найстарший москаль вже гроші рахує. (2)
I нарахував москаль сорок тисяч,
А Пшибильський кричить: ходи, москалю, більше. (2)
I нарахував москаль без кінця, без міри,
А Пшибильський волає: ще два талари. (2)
Пані Пшибильська виходить з льоху,
А найстарший Москаль «Віват!» кричить. (2)
Гей віват, віват, хоч і з чужого краю,
А пан Пшибильський продав свою жінку. (2)
I взяв її москаль за той тонкий стан,
I посадив її, посадив у ту глибоку повозку. (2)
A вона кричить, а вона волає:
«Мій коханий чоловіче, рятуй від москаля!» (2)
Згинь ти, пропади, зла ти чарівнице,
Не мав я добра від початку життя. (2)
Адйо, Ядвісю, Касю і Марисю,
Вже вас не побачу, тільки ще раз сьогодні. (2)
Нікого мені не шкода, як тих трьох діточок
Вони zostали сиротами без мамки. (2)
A вона йому листа відписала:
«Краще у москаля, ніж у тебе було». (2)
У тебе ходила в біді та тузі,
А у москаля в сріблі та золоті. (2)

54. 1. 8.

I tam so-bie ko-ni-czeń(ka) na- pa-sie, na- po- im, i tam so-bie pię-kno da-me na- mó-wim, na- mó- wim.

Співала
Валерія Бедул, 1901 р. н.
Ліпск над Бебжою
{Lipsk n.Biebrza}
Запис 1953 р.
ФА ІМПАН, ф. 1417

Hej ty bracie Wormijarz, do koni, do koni,
: i pojedziem przez ten gajik zielony, zielony :|

Гей ти брате Ворміярє, до коней, до коней,
I поїдемо через цей гай зелений, зелений. (2)

Hej ty bracie Wornijarz, do koni, do koni,
 i: i pojedziem przez ten gajik zielony, zielony :i.
 I tam sobie koniczeń(ka) napisie, napoim,
 i: i tam sobie piękno dame namówim, namówim :i.
 A Stanisław ogień krześ, dmuchaje, dmuchaje,
 i: a Wornijarz szabel'ieńke dostaje, dostaje :i.
 Obciół jemu rence, nogi, i uobie, iuobie,
 i: i pochował na mogil'(ie) przy drodze, przy drodze :i.
 Wsiad Wornijarz na konika, chciał jechać, chciał jechać,
 i: al'ie konik od mogiły nie chciał jść, nie chciał jść :i.
 Teraz bracie Wornijarz na koń mój, na koń mój,
 i: mój koniczek cie zawieź(ie) w nowy dwór, w nowy dwór :i.
 Mój koniczek cie zawieź(ie) pod wrota, pod wrota,
 i: i wyniesie panna wianek ze złota, ze złota :i,
 I przyspyli memu koniu do grzywy, do grzywy,
 i: będzie panny wianek świecił trzy mili, trzy mili :i.
 Ciebie bracie Wornijarz złapajo, złapajo,
 i: al'ie mego koniczeń(ka) poznajo, poznajo :i.
 Ciebie bracie Wornijarz każo ściać, każo ściać,
 i: al'ie mego koniczeń(ka) każo wziąć, każo wziąć :i.
 Teraz bracie Wornijarzu żałujesz, żałujesz,
 i: al'ie ducha w moim cie'ie nie czujesz, nie czujesz :i.

Гей ти брате Ворміярє, до коней, до коней,
 I поїдемо через цей гай зелений, зелений. (2)
 I там собі кони(ка) напасемо, напоїмо
 I там собі гарну даму намовимо, намовимо. (2)
 А Станіслав вогонь креше, роздуває, роздуває,
 А Ворміяр шаблю дістає, дістає. (2)
 Відтяв йому руку, ногу, і обидві, й обидві,
 I поховав на могилі при дорозі, при дорозі. (2)
 Всівся Ворміяр на коника, хотів їхати, хотів їхати,
 Але коник від могили не хотів іти, не хотів іти. (2)
 Тепер брат Ворміяр на мого коня, на мого коня
 Мій коник тебе завезе в новий двір, в новий двір. (2)
 Мій коник тебе завезе під ворота, під ворота,
 I винесе дівчина вінок з золота, з золота. (2)
 I пришпилить моему коню до гриви, до гриви,
 Буде дівочій вінок світити три милі, три милі. (2)
 Тебе, брате Ворміяр, упіймають, упіймають
 Але мого коника впізнають, упізнають. (2)
 Тебе, брате Ворміяр, скажуть зарізати, скажуть зарізати,
 Але мого коника скажуть узяти, скажуть узяти. (2)
 Тепер, брате Ворміярє, шкодуєш, шкодуєш,
 Але духу в моєму тілі не чуєш, не чуєш. (2)

55.

Wędrowali krawcyki
 spod tureckiej granicy.
 Wejli, wejli la, wejli, wejli la. *
 Napotkali dziewczęce,
 ona niosła wodę.
 Pytam ciebie dziewczęco,
 cy karcemka dalecko.
 Szynkareńko nadobna
 utoc piwa garcy dwa.
 Synkareńka tocyła,
 jej ręceńka błyscyła.
 A od czego takiego,
 od sygneta złotego.

Мандрували кравці
 з-під турецької границі.
 Вейлі, вейлі-ля, вейлі, вейлі-ля. *
 Зустріли дівчинку,
 Вона несла водичку.
 Питаю тебе, дівчинко,
 Чи корчомка далеченько.
 Шинкарочка прегарна,
 Налий пива келиха зо два.
 Шинкарочка наливала,
 Її рученька блищала.
 А від чого такого –
 Від персня золотого.

Співав Йозеф Сіндеревич,
 нар. коло Віжайн.
 {k. Wizajn}

Запис. 1996 р.
 I. та Я. Соколовські,
 ф. 113A09

* Рефрен повторюється в
 кожній строфі

ПІСНІ ПАРАРЕЛІГІЙНІ

56.

Sybilija mówi święta:
 żyć będziemy, jak zwierzęta,
 i: o Bogu też zapomniemy,
 swoje dusze potępimy :i.
 Szatan dusze opanuje
 I król'ostwo nam zwojuje,
 i: będz'iem płakać, lamentować,
 Bóg nie raczy nam darować :i.
 Weźmy sobie do pamięci,
 czy to wszystko nam sie święci,
 i: różne mody i wybryki,
 maszyny, różne techniki :i.

Сивілла говорить Свята:
 Жити будемо як звірі,
 Про Бога також забудемо,
 Свою душу утопимо (2)*.
 Сатана душею опанує
 I наше царство завоює,
 Будемо плакати, lamentувати,
 Бог не зволить нам допомагати. (2)
 Візьмемо собі до пам'яті,
 Що це все нас чекає,
 Різні моди і вибрики,
 Машини різні, техніки. (2)

Співав
 Вечислав Пахутко
 Pachutko
 1928 р. н.
 Залеске коло Сейна
 {Zaleskie k. Sejn}
 Запис 1996 р.
 I. та Я. Соколовські,
 ф. 112B11

* третій та четвертий рядки
 повторюються двічі

Panny strojo brzydkiej mody
kosmetyki dla urody.
A gdy pójdzie do kosc'ioła,
rozglądacie do okola,
i: nie słucha słowa Bożego,
pyszna ze stroju swojego :i.
Domy będą powalone
i kościoły poniszczone,
i: i nastaną ciężkie lata,
tedy będzie koniec świata :i.

Панни в строях брідкої моди
Косметика для вроди.
А коли піде до костелу,
Роздивляється довкола,
Не слухає слова Божого,
Пихата зі свого строю. (2)
Будинки будуть повалені,
І костели зруйновані,
І настануть тяжкі роки,
Тоді буде кінець світу. (2)

ІНШІ РОДИ ПІСЕНЬ

57. *Parlando rubato 15"*

A na ma-jo- wej ro- sie, a na ma- jo- wej ro- sie Ja- siu ko- ni- ki pa- sie.

Співала Лудвіка Ринкевіч,
1900 р. н.
Осінки коло Суwalka
{Osinki k Suwalk}
Запис 1986 р.
ІМ ВУ

i: A na majowej rosie :i
Jasiu koniki pasie.
i: Pasący pięknie śpiewa :i,
ślozkami sie oble(wa).
i: Zryjcie koniki trawkie :i,
pijcie zdrojowe wod(e).
i: Pijcie zdrojowe wode :i,
bo jus jedziemy w drog(e).
i: Kasieńka chusty prała :i,
Jasieńka głos usłysała.

A на майовій росі (2)
Ясьо коники пасе.
Коли пасе – гарно співає, (2)
Слізками обливається.
Їжте коники травку, (2)
Пийте джерельну воду.
Пийте джерельну воду, (2)
Бо вже їдемо в дорогу.
Касенька хусточки прала, (2)
Ясенька голос почула.

58.

A na ma-jo- wej ro- sie, a na ma- jo- wej ro- sie Ja- sio ko- ni- ki pa- sie

Співала Броніслава Рук-
шич,
1918 р. н.
Юриздика {Jurzyduka}
Запис 1995 р.
І. та Я. Соколовські,
ф. 75B10

i: A na majowej rosie :i
Jasio koniki pasie.
i: Pasący ładnie śpiewał :i,
ślozkami sie oblewał.
i: Jedzcie koniki trawkę ;i,
pijcie zdrojową wodę.

A на майовій росі (2)
Ясьо коники пасе.
Коли пас, гарно співав, (2)
Слізками обливався.
Їжте коники травку, (2)
Пийте джерельну воду.

59. *Parlando 16"*

A na ma- jo- wej ro- sie, a na ma- jo- wej ro- sie Ja- siu ko- ni- ki pa- sie.

Агата Богдановіч,
1908 р. н.
Лещевек коло Суwalka
{Leszczewek k. Suwalk}
Запис 1953 р.
ФА ІМПАН, ф. 1420

i: A na majowej rosie :i
Jasiu koniki pasie.
i: Pasący pięknie śpiewa :i,
ślozkami się oblew(a).
i: Jedzcie koniki trawkę :i,
pijcie zdrojowe wode.
i: Kasiuleńka nieboga :i
stąpiła z progu nogą.
i: Nad jeziorzeńkiem stała :i,
drobne kwiateczki rwał(a).

A на майовій росі (2)
Ясьо коники пасе.
Як пасе – гарно співає, (2)
Слізками обливається.
Їжте коники травку, (2)
Пийте джерельну воду.
Касенька бідненька, (2)
Зіскочила з порогу ногою.
Над озеречком стала, (2)
Дрібні квіточки рвала.